...ы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

...эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-нэ гарана

№ 297 (13613)
1971 оной декабриин 16, четверг

Сэн 2 мүнгэн

Юһэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэл дүүрэхэ дүтэлжэ байна. Тиин үргэн Буряад ороноймнай колхоз болон совхозуудай, промышленна предприятинуудай коллективүүд абаһан социалис уялгануудаа, хараалһан түсэб даабаряа саг болзортонь дүүргэхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлэн ажаллана. Саашадаашье табан жэлэйнгээ хоёрдохи жэлые амжалтатайгаар түгэсхэхын түлөө мүнөөнһөө эхи үндэһыень улам батадхаха гээшэ бидэнэй нангин уялга мүн.

...ДЫН ТАРЯАШАДАЙ ҮҮСХЭЛ ДЭМЖЭНЭБДИ

...ЛЛИОН ЦЕНТНЕРЭЙ ТҮЛӨӨ

...НЭ ЖЭЛЬЭЭ ШЭНЭ ХҮСЭТЭЙГӨӨР

...Мухар-Шэбэрэй аймагай газар тариалан эрхилдэг ...үдэлмэришэдэй, механизаторнуудай, хүдөө ажахын ...эжэлтэдэй 1972 ондо абаһан социалис уялгануудһаа

...ин XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэ... бодото дээрэнь бэелүүлэн, гүрэндэ ...ахын продуктнуудые бүри элбэг дэл...үшааажа, түйлаһан амжалтаяа улам ...аар бүхы хүсэеэ элсүүлэн ажаллажа ... Юһэдэхи табан жэлэй түрүүшын ...дэ аймаг дотороо орооһото ургамал...аа ургасые гектарай 15,6 центнер, — 16,1 центнертэ хүргэжэ, бүхыдөө ...центнер таряа хуряаһан байнабди. ...таряа тушаан абадаг гүрэнэй пункт...14 мянган центнер шэниисэ оруулжа, ...даһан түсэбнай 131 процент дүүргэг...

...э республикын колхоз, совхозуудай ...ин социалис мүрысөөндэ хам орол...одина», «Коммунизм», «Искра» кол...ектарай дунда зэргээр 18,2—19 цент...а хуряажа онсо шалгарһан байна. ...хамта, «Коммунизм», «Родина» кол...СФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ...эй дамжуулгын Улаан туг, мүнгэн ...үртэжэ, республикын Хүндэлэлэй ...бэшэгдэһэн юм. Ороoһото ургама...са дээшэлүүлгэдэ, мүн газар таряа...продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, гүрэн...даха талаар абтаһан социалис уялга ...эдэ манай түрүү таряашад механи...дай хубита яһала бии. Жэшээлбэл, ...совхозой комбайнернууд Л. Я. Ка...в, Д. Р. Раднаев гэгшэд тус тустаа ...8 центнер ороoһо сохиһон байна. ...үйлагдаһан амжалтанууд гол түлэб ...дүүрилгын эрид һайжарһанние, мүн ...бүхэнэй КПСС-эй XXIV съездын ...реэр баталагдаһан асари ехэ түсэ...гэлгэдэ ехэхэн анхаралаа хандуул...ые элишэлэн харуулна гээшэ.

...й хамта, манай ажал дээрэ хэрэглэг...рга боломжонууд, усадхагдаагүй ду...уд үшөөл ушарһан зандаа. Тиимэһээ ...табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ бии ...рга боломжонуудаа, бэлиг шадаба...энээр хэрэглэжэ, ажалдаа түрүү ...а, дүй дүршэл үргэнөөр нэбтэрүүлэн, ...дүүрилгээ бүри һайжаруулжа, тех...эгжүүлгээ ашагтайгаар хэрэглэжэ, ...ологдоһон мүнгэ зөөриеэ зүбөөр гар..., 1972 онойнгоо түсэбые үлүүлэн ...эр шиидэнхэй байһанаа мэдүүлнэ...на ошоошо жэлэйнгээ дүнгүүдые сог...аража шэнжэлһэнэйнгээ һүүлээр ...дэ 1 миллион центнер ороoһо, 80 ...ентнер хартаабха, 17600 центнер овощ хуряажа, ниитынгээ хони. малда гүйсэд хүрэхэ талха таряанай зүйл бэлэдхэхээр социалис уялга абаабди. Тэрэшэлэн гектар бүриһөө 16 центнер ороoһо таряа, 100 центнер хартаабха, 140 центнер овощ ургуулха, мүн механизатор таряашадайнгаа дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, хабарай тарилгада бэлдэлгэ жэшээтэ һайнаар ябуулхаар хараалнабди.

Байгша оной декабриин 15 болотор үрэһэ хүрэнгэеэ тарилгын шанарта хүргэхэ хүдэлмэри сүм дүүргэжэ, үрэһэнэйнгөө ороoһые томо жэжээрнь илгажа тариха хүсэлэнтэйбди.

Трактор болон тарилгынгаа бусад техникые 1972 оной апрелиин 1 болотор, харин силос, үбһэ хуряалгынгаа машина, техникые июниин 1 болотор, ороoһо таряа хуряаха машинаяа августын 1 болотор заһабарилжа дүүргэхэ. Үтэгжүүлгэ, уһалагдадаг газараа һайнаар ашаглажа, хүрьһыень эрхимээр элдүүрилһэнэйнгээ ашаар гектарай 200 центнер кукурузын, 380 центнер куузикугай ногоон эшэ хуряаха байнабди. Тэрэшэлэн нуга сабшалангаа үндэһөөрнь һайжаруулжа, үбһэ ногоонойнь ургасые гектарай 16 центнертэ хүргэхэ ба үбэл-хабарай үедэ бэлшээри, сабшалан дээрэ агротехническэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулхаар хараална. Тиигэжэ ниитынгээ адууһа малда 253 центнер үбһэ һүрилжэ абаха байна. Мал ажалайнгаа ашаг шэмые бүри дээшэлүүлхын тула ерэхэ жэлдэ 2100 тонно ногооной гурил бэлэдхэхэ, олон жэлэй ногоо тариха газараа 3150 гектар хүрэтэр үргэдхэжэ, гектарай 20 центнер үбһэ сабшажа абахаар түсэблэнэ.

Ороoһо таряанай, үбһэ ногооной тогтууритай баян ургаса ургуулхын тула бүхыдөө 110 мянган тонно наг шэбхэ гаргагдаха. Тэрэнэй 60 мянган тоннонь сабшалан дээрэ тараагдаха, ехэ тошон халяагдаха байна. Энээнһээ гадуур аймаг доторхи һайжаруулагдаһан бэлшээри 1500 гектар хүрэтэр үргэдхэгдэхэ зэргэтэй

Эдэ бүхы зорилгонуудаймнай бэелүүлэгдээд байхада, 1972 ондо Эхэ орондомнай 225 мянган центнер таряан, 32 мянган центнер хартаабха, 11 мянган центнер овощ тушаагдаха зэргэтэй. Тиимэһээ энэ абаһан социалис уялгаяа сүм дүүргэхын тула мүнөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, бултадаа нэгэн һанаатайгаар оролдохо байһамнай элитэ.

Энэ социалис уялга аймагай хүдөө ажахын түрүүшүүлэй зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, баталан абтаһан байна.

УЛААН-ҮДЫН АЙМАГАЙ «УЛААН ОРОНГО» КОЛХОЗОЙ ҺААЛИШАН ВАЛЕНТИНА САГАНОВА АРБАН ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТУРШАДА ХҮДЭЛЖЭ БАЙНА. МҮНӨӨ ТЭРЭ 16 ҮНЕЭ ҺААНА. БАЙГША ОНОЙ 11 ҺАРЫН ТУРШАДА 2000 ЛИТР ҺҮ НЮТАГАЙ ҮҮЛТЭРЭЙ ҮНЕЭН БҮХЭНҺӨӨ ҺААГАА. ЖЭЛЭЙ ДҮҮРЭТЭР 2400 ЛИТРТЭ ХҮРГЭХЭ ҺАНААТАЙ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. САГАНОВА.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

АРБАН ДОЛООН ХОНОГООР УРИД

«Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор шагнагдаһан «Электромашина» заводой коллектив хэзээ хэзээнэйхиһээ эршэмтэйгээр ажаллана. Гүрэн түрынгөө дээдын хайра шагналые үнэн сэхэ ажалаар харюулха гэжэ заводой хүдэлмэришэд оролдоно. Эдэнэр 15 миллион түхэригэй продукци бүтээн гаргаха жэлэйнгээ даабари декабриин 14-дэ амжалтатайгаар дүүргэбэ. Һарын дүүрэтэр үшөө 600 мянган түхэригэй продукци бүтээн гаргаха шэнэ зорилго урдаа табибад.

Энэ хараа зорилгонуудаа бодото дээрэнь бэелүүлхын тула «Электромашина» заводой хүдэлмэришэд улам габшагайгаар хүдэлжэ байна.

Н. ДЕМИН.

Улаан-Үдэ.

ҮГЭДӨӨ ХҮРЭХЭЛ

Табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн социалис уялга Улаан-Үдын Ленинэй орденто мяха-консервын комбинадай хүдэлмэришэд абаһан юм. Хэлэһэн үгэдөө хүрэхын түлөө тэмсэл комбинадай цех, заводуудта үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

Байгша оной арба нэгэ һарын дүнгөөр комбинадай хүдэмэришэд түсэбһөө гадуур 2,5 миллион түхэригэй мяха болон мяхаар хэгдэһэн бусад эдеэ хоол гаргаа. Үнгэрһэн жэлэй энэ үеынхитэй жэшэбэл, продукци худалдалга—8,5 процентээр, ажалай бүтээсэ 9 процентээр дээшэлээ.

Үдэр хоногой ошохо тума мүрысөөнэй эршэ улам шангадана. Табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэб дүүргэһэн хүдэлмэришэд улам олошорно. Консервын заводой коллектив халаанайнгаа даабари 15—20 процентээр үлүүлэн дүүргэжэ, һайн шанартай продукци гаргана. Һүүлшын табан хоногой даабариһаа гадуур эндэ 120 мянган баанха консервэ гаргагдаа. Малай белково тэжээл хэдэг цехэй коллектив арбан нэгэ һарын даабариһаа гадуур 150 тонно тэжээл үйлэдбэрилбэ. Жэлэй түсэбһөө гадуур 50 тонно тэжээл гаргаха гэһэн уялгаяа холо үлүүлэн дүүргэбэ. Комбинадай заводуудай хүдэлмэришэд эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлжэ байна. Ажалай түрүүшүүл В. Сошнянин, Н. Арапзин, Т. Алексеева гэгшэдэй даадаг бригадын хүдэлмэришэд найман час соо хэхэ хүдэлмэреэ долоон час бэелүүлнэ.

Г. ХАРЧЕНКО.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

БЭЕЛҺЭН ХҮСЭЛ

ГАЗАА аали намдуу, дулаан. Захагүй нэмжыһэн Хэрээстын үбэрэй тала дайдаар наранай элшэ элбэгээр сасаржа, хуряагдаһан тариалангай поли шарлан хабтайна. Хирэ хирэ болоод лэ баруун урдаһаа һэбшээлээд абана. Хонидынь обёосой үлөөдэһэн дээрэ атарлан бэлшэжэ байһанаа, зүүн урдахи майла тээшэ хушууран саашалба. Радна Самбуевич тушажа табиһан морнёо барижа унаһаар хонидойнгоо хойноһоо аалихан бүншүүлбэ.

«Һы-ы, шог! Хайшаа ошохоёо хушуурна гээшэб» гэһээр тэрэ хонидоо захадаба. Тиигээд морнёо зүүн урагшань залажа, тэбхын харлаһан нарһан ой тээшэ шэглүүлэн дугшуулба. Хагда ногоогоор элбэг майлаар хонидынь таража, тогтууритайгаар бэлшэнэ. Тэрэ барьягар бүдүүн нарһанай узуурта ошожо налайн һуугаад, нарата үдэрые алгадгүй, олохон гуталайнгаа ула элеэһэн энэ урдань нэмжыгшэ түрэл дайдаяа хаймадан шэртэнэ.

Он жэлнүүд уһанай урасхал мэтэ гайхалтай түргэноөр үнгэрнэл даа. Раднын бага балшар наһанайнгаа тэршээ тоомгүй үе, тиигээд түрэл ажахыдаа хүдэмэрилжэ эмхилһэнээ, мүн яажа коммунист, удаань хонишон болоһоноо һанаандаа оруулхадань хэдыхэн жэлэй саанахана болоһондол үзэгдэхэ юм. Теэд үнэхөөрөө тэрэ гэһэнһээ хойшо хэды ехэ саг үнгэрэн ошоо гээшэб!

СОВХОЗОЙНГОО элдэб ажалда ябадаг байһанаа хүтэлбэрилэгшэдэй дурадхалаар эхэ хонидой отара даажа абаһан Радна Самбуевичта түрүүшээр нилээд хүшэр байгаа. Үбһэ тэжээлэй хомор дээрэһээ хурьгалхаяа байһан хонидойнь тамир гэнтэ бууража, одоол хүлеэгдээгүй шахардуу байдал тохёолдошоо һэн. Бэлшээри хүсэхэ шадалгүй хонидынь үдэр бүхэндэ олошоржол, олошоржол байба.

Иимэ шахардуу байдалда ороһон Радна хонидойнгоо хүшэ тамирай улам муудахагүйн тула али олон арга хэрэглээшье һаань туһа болоно үгэбэгүй. Яалтай гээшэб? Үбһэ тэжээлынь мэнэ-мэнэ дууһахань. Иигээд хурьгад «адхаржа» эхилхэнь. Бүришье хүшэр болохо гэһэн бодолдо абтахадаа, тэрэ һуухашье байрала олодоггүй һэн. Совхозойнь хүтэлбэрилэгшэд ерэхэдээ, талха таряанай зүйл нэмэжэ үгэхэ гү, али хонидоо иигэжэ, тиигэжэ адуулагты гэхэһээ ондоо юушье заабарилдаггүй байба. Һүүлэй һүүлдэ, аргаа барагдахадаа тэрэ үнинэй хонишодто ошожо зүбшөө һэн. Тэдэнь тураһан хонидоо дулаан байрада байлгажа, хээрэ гаргангүйгөөр тамирлуула гэжэ заабарилаа бэлэй.

Радна гэртээ хүрэжэ ерэһээр, хонидойнгоо ута хара байра соо хаамагуудые холбожо таһалганuудые хэээд, ханыень сабшажа, хэды сонхо гаргаа һэн. Үргүүлһэн хонидоо тэндээ байлгажа, эдеэлүүлжэ эхилхэдэнь, үнэхөөроошье үхэл гарзань үсөөржэ, үбһэ тэжээлынь шье урдынхиһаа багаар гаргашалагдадаг болоһон юм. Тиигэжэ үдэр, һүни илгадгүй ажаллаһанайнгаа ашаар үбэлжэлгээ арайхан гэжэл дабаһан бэлэй.

ҮНЭНДӨӨ Радна иимэ хэсүү байдалда орохогүй байһан аад, намарай ольбоной унаһан хойно хүшэ тамираар муу хонидые даажа абаһандаа тухашараа.

Энэ бэрхэшээлһээ тобшолол хэжэ, дахинаа иимэ шахардуу байдалда хэзээдэшье орохогүйе Радна Самбуевич нилээд оролдогшо һэн. Теэд нэгэтэ хабар, эгээл түл абалгын түлэг дунда, хурьгашадайнь нэгэн хүндэ үбшэндэ дайрагдашалай. Тиигэжэ тэрэ хурьгашанайнгаа ажалые хонишоноор нэгэшье үдэр хүдэлмэрилжэ үзөөгүй залуу басаганда даалгаха баатай болгодоо һэн. Яахабши теэд, басаган өөрөөшье зобоо, зониие мэгдэхүүлээ.

Зүгөөр Радна шэнээр ерэһэн хурьгашан басагаяа зэмэлээшьегүй, ажалдань өөрөө хамһалсажа ороо һэн. Тэрэ үдэшэ бүхэндэ хурьгадыень тухагүй хүхүүлэлсэдэг, дэбдихэрыень шэнэлэлсэдэг, үбһэ тэжээлыень оруулалсадаг байба. Тиин нэгэтэ Радна-Цыбик һамганиинь эдеэлжэ һуутараа:

— Нэгэ хоёр хамһалсаад, заабарилаад байхада хүрөө бэшэ юм гү? Юунэйхи үдэр бүхэндэ хажуудань һалирнабши? Ороойдоо юумэ илталхагүй басаган юм һаань, ондоо хурьгашание эрииш. Һая ерэһэн гээд лэ, үдэр бүхэндэ туһалалсажа байхадашни бүри һайшаа олоод, шадахашье һаа, шинииингээ нюур хараад ябана бэшэ гү? Гартай юм һаа, өөрөө хэжэ байг лэ,—гэбэ.

— Зай, бү гэмэрэл даа. Хамһалсажа байгаагүй һаамнай, хурьгадынь үхэжэ эхилхэл. Бултадаа доро дороо хараад ябабал, абаһан уялгаяа лагаад дүүргэхэбибди? Мүнөө хамһалсаагүй һаа, һүүлдэ хурьгадаа үбшэ тахалда нэрбүүлээд, үхүүлээд байхадань, энэ басаганһаа юушье абахагүйш. Дүршэлгүйхэн, гүлмэр залуухан басаган ха юм. Һургуулиин партаһаа сэхэ ерэһэн үхибүүн шуу. Өөһэдынгөөшье үхибүүдэй иигэжэ зобожо байбалнь, хараад һууха аалши? — гээд абяагүй байһанайнгаа һүүлээр: — Юрэдөө, тэрэ басаганда нэгэшье хатуу үгэ бү дуугараарай, түрэһэн эхэ шэнгээр хандаха юм,—гэжэ нэмэбэ.

Үгэ хүүрээр хомор үбгэнэйнгөө иигэжэ хэлэхэдэнь, Радна-Цыбик зүбшөөжэ, «нээрээшье зүб ха. Хурьгашанаар ажаллаха хүнэй олдохогүйн сохом. Юун иигэжэ хэлэбэ гээшэбиб даа» гэжэ өөрыгөө гэмнэн сэдьхээд, хойшодоо тиигэжэ ама алдахаяа болёо һэн.

Радна Раднажапов залуу хурьгашан басаганда хамһалсахадаа, гансашье абаһан уялга, хараалагдаһан түсэбии дүүргэдэһэй гэжэ һанажа ябаа бэшэ, мүн хонин ажалда залуушуулые олоор хабаадуулжа, даалгагдаһан хүдэлмэридэнь дадуулхые, дурлуулхые сэдьхэдэг байгаа.

ҺҮҮЛЭЙ жэлнүүдтэ Радна Самбуевич Раднажаповай даадаг эхэ хонидой отарада ажалладаг хонишод хонин бүриһөө хурьга абажа түлжүүлхэ, ехэ нооһо хайшалха түсэбөө үлүүлэн дүүргэдэг болонхой юм. Тиин байгша ондо үбэлжэлгын хэды хүшэр хүндэ байбашье һаань, тус отарын хонишод хонин бүриһөө хурьга түлжүүлжэ шадаһан байна.

— Би мүнөө арбан нэгэдэхи жэлээ хониндо хүдэлжэ байнаб. Энэ хугасаа соо яһалал дүршэлтэй болгодоо юм бэзэ. Зунай ехэ үертэ Олтирогтохи сабшаламнай шабараар хушагдажа, гайтайхан хохидолдо оруулаа. Тиибэшье һаань, тариалангай заха, хонхосог сабшажа, 300 шахуу центнер үбһэ һүрилөөбди. Зелёнко, һолоомоншье хүсэд хүрэхөөр зөөжэ асарагданхай. Ерэхэ жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга түлжүүлхээр абаһан уялгаяа дүүргэхэл хүсэлэнтэйбди, — гэжэ Радна Раднажапов хөөрэнэ.

Коммунист, шударгы ажалаараа нэгэнтэ бэшэ суурхаһан түрүү хонишон Радна Самбуевич Улаан-Үдэ хотодо үнгэрэгшэ зүн болоһон хонишод-зуутанай зүблөөндэ хабаадалсажа бусахадаа, хүршэ Тоёон гэжэ газарта байрлаһан Константин Михайлович Григорьевтоо заабари зүбшэл үгэжэ, лажашье һаань зуутанай зэргэдэ гаргасалхые сэдьхэжэ байгаа һэн. Тэрэнэй хүсэл бэелжэшье магадгүй. Юуб гэхэдэ, хүршэнь байгша ондо 100 эхэ хонин бүриһөө 99 хурьга абажа түлжүүлһэн байна бшуу.

Парткомой секретарь нүхэр Ширеторовэй Константин Григорьевто Радна Самбуевичай бодол хөөрэжэ үгэхэдэнь:

— Нээрээшье бидэндэ Раднаһаа бэшэ түшэглэхэ хүмнай дүтэ пaашашье үгы бшуу,—гэжэ баяртайгаар мэдүүлээ һэн.

— Хонидоо хашаадань байлгажа эдеэлүүлдэг болообди. Хурьгалха болоһон хонидые үни удаан бэлшээхэдэ тамир тэнхээгээ алдажа магадгүй бшуу. Мүнөө хурьга, хонидоймнай байра дулаалагданхай, хашаа, хуһамагуудынь бэлэн болгогдоо. Хурьгадайнгаа гаража захалхада тухашарха, түлгардаха юумэн үгыл шэнгээр һанагдана,—гээд, Радна Самбуевич миһэрнэ.

...Хагдаар элбэг бэлшээридэ садаһан һүрэг хонидойнгоо байра тээшээ хушууржа захалхадань, Радна мориндоо мордожо, гэр тээшээ аалихан бүншүүлээ һэн.

В. ЖИГЖИТОВ,
манай тусхай корреспондент.
Сэлэнгын аймагай
Химнын совхоз.

...ССР-эй ЖУРНАЛИСТНУУДАЙ ХОЛБООНОЙ СЪЕЗД

...ВА. (ТАСС). СССР-эй ...стнуудай холбооной ...д декабриин 15-да ...Манай ороной газетэ...болон журналнуудай ...ционно агентствэнүү...ю ба телевидениин, издательствануудай түлөөлэгшэд Союзуудай байшангай Колонно зал соо суглароа. Эдэнэр КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр Совет журналистикын бэелүүлхэ зорилгонуудые зүбшэн хэлеэхэнь.

Айлшадай дунда — Журналистнуудай уласхоорондын эмхиин түлөөлэгшэд, гадаадын хэдэ хэдэн оронуудай хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэд бии.

Афганистанай король Москваһаа мордобо

...эй Верховно Соведэй ...үмэй, Советскэ прави...н айлшан болоһон Аф...вай король Мухаммед ...Шах декабриин 14-дэ ...бусахын тула Москваһаа

...истанай, СССР-эй гүрэ...уудай хиисхэгдэһэн Вну...аэродром дээрэ хүндэтэ ...ние СССР-эй Верховно ...Президиумэй Түрүүлэг... В. Подгорный, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо К. Т. Мазуров. СССР-эй Верхоно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй Түрүүлэгшэ Я. С. Насриддинова болон бусад тушаалтад үдэшэбэ.

Афганистанһаа Советскэ Союзда байдаг элшэн сайд Мухаммед Ареф үдэшэгшэдэй дунда бии байгаа.

(ТАСС).

Н. КОСЫГИНТАЙ УУЛЗАБА

...эй Министрнүүдэй Сове...үрүүлэгшэ А. Н. Косыгин ...түрүүлэгшэ, ФРГ-гэй Бун...ги ХДС/ХСС-эй фрак...түрүүлэгшэ Р. Барцель ...тэрэнэй гүйлтын ёһоор, ...н 14-дэ Кремль соо уул...СССР ФРГ хоёрой хоорондын харилсаанай асуудалнуудаар хөөрэлдэһэн байна.

СССР-эй МИД-эй коллегиин гэшүүн А. П. Бондаренко, ФРГ-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Х. Аллардт гэгшэд хөөрэлдөөнэй үедэ байлсаа.

(ТАСС).

...хэ зүйлдэнь—номуудые хэблэлгын асуудалнууд

...ин XXIV съездын мате... СССР-эй арадуудай 39 ...дээрэ, гадаадын 11 хэлэн ...анай орон дотор хэблэг... хамта 30 миллион ша...эгээр барлагдан гараба. ...ухай декабриин 14-дэ, ... Министрнүүдэй Соведэй ...н Хэблэлэй хэрэг эрхил...тэдтэ болоһон зүблөөн дээрэ хэлэгдээ. Ниислэлдэ суглараашад—хэблэлэй хэрэг эрхилхэ республиканска комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр, ороной ехэ ехэ хэблэлнүүдэй, полиграфическа предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд хэблэгдэн гарадаг литературын удха болон шанарые КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр һайжаруулха зорилго зүбшэн хэлсээ.

РАСИЗМ—ХҮГЖЭЛТЭ ДЭБЖЭЛТЫН ДАЙСАН

Уласхоорондын научна конференци нээгдээ

1971 ониие расизмда, үндэһэ яһанай талаар газаашалан доромжолдог ябадалда эсэргүү ябуулга хэхэ уласхоорондын жэл болгохо гэжэ Нэгэдэмэл Нацинуудай Организаци соносхоһон юм. «Расизм—империализмын үзэл суртал, ниитын хүгжэлтын дайсан» гэһэн уласхоорондын научна конференци хадаа мүнөө жэлэй эгээн ехэ хэмжээ ябуулганuудай нэгэн болоно. Москвадахи Эрдэмтэдэй байшан соо декабриин 14-дэ нээгдэһэн энэ конференци СССР-эй Наукануудай академиэр, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институдаар, П. Лумумбын нэрэмжэтэ Арадуудай хани барисаанай университедээр зарлагдаа.

Конференциин хүдэлмэридэ Болгариин, Венгриин, ГДР-эй, МНР-эй, Польшын, Румыниин, СССР-эй, Чехословакиин эрдэмтэд хабаадана.

СССР-эй Наукануудай академиин вице-президент М. Д. Миллионщиков тус конференциие нээбэ.

СССР-эй Наукануудай академиин вице-президент, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институдай директор академик Н. Н. Федосеев эхилэлгын үгэ хэлээ.

Нэгэдэмэл Нацинуудай Организацида туһалха СССР-тэхи ассоциациин түрүүлэгшэ академик **Ф. В. Константинов** «Марксизм-ленинизм бүхы түхэлэй шовинизм ба расизмда эсэргүүсэн тэмсэнэ» гэһэн асуудалаар элидхэл хэбэ. «Расизм—арадуудай амгалан ба аюулгүй байдалай дайсан, социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын замдахи һаад тойбо мүн» гэһэн асуудалаар СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент, Киргизэй ССР-эй Наукануудай академиин президент **К. Г. Каракеев** элидхэл хээ. Академик **М. Б. Митин** «Сионизм — шовинизмын ба расизмын түһөөтэ үзэгдэл» гэһэн темэтэй элидхэл хээ.

Тэрэшэлэн «Расизмын үзэл суртал ба империализм» гэһэн асуудалаар—Э. Беки (Венгри), «Дүтын Зүүн зүгтэхи хёмороон ба сионис түхэлэй расизм» гэһэн асуудалаар— С. Горанова (Болгари), «Мүнөө сагай расизмын гол удха ба шэглэл» гэһэн асуудалаар—Х. Клетта (ГДР), «Сионизм ба жараад онуудаар Чехословакида тохёолдоһон үзэл сурталай һүйдхэлтэ ааша» гэһэн асуудалаар—Я. Черны гэгшэдэй элидхэлнүүд соносхогдобо.

ТАБАН ЖЭЛДЭ ТАБИГДАҺАН ЗОРИЛГОНУУД

КПСС-эй Кабанскын райкомой Пленум һаяхан боложо үнгэрөө. Тус пленум дээрэ гол түлэб аймагай совхозуудта хүдөө ажахын үйлэдбэрилгые һалбаринуудые тусхай шэглэлтэй болгохо, саашадань малай фермэнүүдые оньһожоруулха, мяха, һү, үндэгэ болон бусад продуктнуудые абалга дээшэлүүлхэ асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ. Райкомой нэгэдэхи секретарь В. И. Титов элидхэл хэбэ. Элидхэл болон пленумдэ хабаадагшадай хэлэһэн үгэнүүд соо юһэдэхи табан жэлдэ хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ зорилгонууд, мал ажалые промышленна үндэһэ һууринда хүгжөөхэ малай комплексно, томо байрануудые бариха хараалагдаһан даабари дүүргэхэ хэмжээнүүд тухай хэлэгдээ.

Тиин Кабанскын аймагай партийна организацинууд хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгые ямар аргаар дээшэлүүлхэеэ шиидэһэн тухай энэ хуудаһанда дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэнэ.

КПСС-эй КАБАНСКЫН РАЙКОМОЙ НЭГЭДЭХИ СЕКРЕТАРЬ В. И. ТИТОВОЙ ЭЛИДХЭЛҺЭЭ

Юһэдэхи табан жэлэй туршада Кабанскын аймагай совхозуудай хүдөө ажахын шухала продуктнуудые үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ тухай **В. И. Титовой** элидхэл дотор хэлэгдэһэн тоо, баримтанууд соо гол түлэб хүдөө ажахын хүдэлмэришэдэй, аймагай совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, партийна эмхинүүдэй партиин райкомой, аймгүйсэдкомой ба тэрэнэй хүдөө ажахын управлениин КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые, мүн 1971—1975 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэбэй Директивэнүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула оролдолго хүсэлөө гаргаха байһаниинь элирхэйлэгдэнэ. Энэ оролдолго хүсэлынь аймагай совхозуудта шэнэ онол аргануудые үргэнөөр хэрэглээд, тэрэнэй үндэһөөр мяха, һү, үндэгэ болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилхэ зорилгодо сэхэ шэглүүлэгдэнхэй.

— Кабанскын аймагай коммунистнууд болон бүхы ажалшад КПСС-эй ЦК-гай, Верховно Соведэй гурбадахи сессиин шиидхэбэринүүдые нэгэн дуугаар һайшаажа, табан жэлэй түсэбые коммунизм байгуулгын гол шухала алхам болохо, мүн манай гүрэнэй экономикын ба оборонын хүсэ хүгжөөлгые саашадань хангаха материально-техническэ бааза байгуулха, совет арадай материальна болон культурна ажаһуудалые улам дээшэлүүлхэ шата болоно гэжэ хүндэтэйгөөр хүлеэн абаба, — гээд нүхэр Титов хэлэнэ.

КПСС-эй XXIV съездын, партиин Центральна Комитедэй ноябриин Пленумэй ба СССР-эй Верховно Соведэй III сессиин шиидхэбэреэр хараалагдаһан экономическа болон социальна хүгжэлтын асари ехэ программа Коммунис партиин хүтэлбэри доро совет арадай наймадахи табан жэлдэ туйлаһан ажалайнь амжалтын бата бэхи үндэһөөр батадхагданхай юм.

Энээниие Кабанскын аймагай ажалшадай туйлаһан илалтаар гэршэлжэ болоно. Үнгэрһэн табан жэлэй туршада аймагай совхозуудай үйлэдбэриинь гол жаса 50,6 процентээр дээшэлжэ, совхозой үйлэдбэри үргэдхэлгэдэ гүрэнэй бюджедэй, ажахынуудай болон гүрэнэй банкын урьһаламжаһаа 14 миллион түхэригэй мүнгэ зөөри һомологдоһон байна. Ажахынуудынь 242 трактор, 240 элдэб янзын комбайн, ашаанай, мүн тусхай түхеэрэлгэтэй 85 автомобиль болон бусад машинануудые абаһанайнгаа ашаар газар тариалангайнгаа хүдэлмэриие оньһожоруулжа, тэндэхи бүхы ажалые богони болзорто үнгэргэхэ дүүрэн аргатай болоһон юм.

Наймадахи табан жэлэй туршада мал ажалай хүшэр хүндэ хүдэлмэриие оньһожоруулха, ажахынуудай һалбаринуудые тусхай мэргэжэл шэглэлтэй болгохо хүдэлмэри хурдан түргэнөөр ябуулагдаа.

Үйлэдбэриин һалбаринуудые тусхай шэглэлдэ оруулга малшадай, таряашадай эршэтэ ажалайнь бүтээсые, мүн хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха хэмжээе дээшэлүүлгэдэ, улам ехэдхэлгэдэ горитойхон нүлөө үзүүлһэн байна. Үнгэрһэн табан жэлэй туршада аймаг дотор орооһо таряа абалга — 46 процентээр, хартаабха — хоёр дахин шахуу, тибһэтэ ургамалнуудай ургаса хуряалга юһэ дахин дээшэлһэн байна.

Мал ажалые тусхай мэргэжэлтэй болгожо, газар тариалангые хүгжөөхэ хүдэлмэриин бэелүүлэгдэһэнэй ашаар мяха абалга 1964 онойхиһоо 75 процентээр, һүн — 48 процентээр нэмээ. Хэрбээ 1965 ондо үнеэн бүриһөө 1788 килограмм һүн һаагдаһан һаа, 1970 ондо 2177 килограммда хүргэгдөө гэхэ гү, али 389 килограммаар дээшэлээ. Тиихэдэ Кабанскын совхоздо һү һаалинь энэ хугасаада үнеэн бүридэ — 607 килограммаар, Шергинскэ совхоздо 417 килограммаар нэмэһэн байна.

Тусхай шэглэлэй ашаг ехэтэй байһыень хүдөө ажахын гол продуктнуудые үйлэдбэрилгын зарим дүнгүүд элитээр гэршэлжэ үгэнэ. Жэшээлбэл, аймаг дотор гахайн мяха абалга 4 дахин, тиихэдэ Шергинскэ совхоздо 6 дахин дээшэлээ. Кабанскын совхоздо шубуунай мяха үйлэдбэрилгэ 3,6 дахин нэмэжэ, Байгалай совхоздо һү һаалга хоёр дахин дээшэлһэн байна.

Ошоошо табан жэлэй туршада түсэбһөө гадуур гүрэндэ 6 миллион түхэригэй газар тариалангай болон мал ажалай продуктнууд худалдагдаа.

Аймагай хүдөө ажахын хүгжэлтын үнгэрэгшэ табан жэлэй дүнгүүд совхозой үйлэдбэриин томодхогдожо, тусхай шэглэлдэ ороһоной ашын хүсэдөөр харюулагдаһые элишэлэн харуулна. Тиигэжэ совхозууд хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгэ дээшэлүүлхэ, экономикые бэхижүүлхэ бата алхам хэхэ аргатай болоһон байна. Шэнэ табан жэлэй түсэб аймагай совхозуудай урда тон шухала, харюусалга ехэтэй зорилгонуудые **табяад** байна гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглэбэ.

Табан жэлэй һүүл хүрэтэр хүдөө ажахын шухала продуктнуудые абалга — мяха 12 мянган тоннодо, тэрэ тоодо гахайн мяха — 5 мянган тоннодо, үхэрэй мяха — 2220 тоннодо, шубуунай мяха 4700 тоннодо хүргэхөөр хараална гэхэ гү, али 1970 онойхиһоо 78 процентээр нэмээхэ зорилготой. Тэрэшэлэн һү һаалияа 18,7 мянган тонно гү, али 33 процентээр дээшэлүүлхэ байна. Энэ хугасаа соо үнеэн бүриһөө һү абалга 2700 килограммда хүргэгдэхөөр багсаагдана. 7220 мянган үндэгэ суглуулжа, 50 мянган тонно орооһо таряа хуряажа абаха юм.

МЯХАН
/тоннoор/
6041
6000
үйлэдбэрилгэ
тушаалга
12.000
12.000
УЯЛГА
/түсэб 9900/
1970 он
1975/түсэб/

Гадна 1975 ондо аймагай совхозууд гүрэндэ 12 мянган тонно мяха, 16 мянган тонно һү, 2100 мянган үндэгэ тушаахаар хараална. Газар тариалангай ажалһаа абтаһан продукци худалдалга горитойхоноор дээшэлхэ байна.

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, табан жэлэймнай гол зорилго иимэ гээшэ. Тиин энэ хараалагдаһан зорилгоёо бэелүүлхын тула газараа һайнаар ашаглажа, ниитынгээ адууһа мал улам олошоруулжа, фермэнүүдтэхи ажалые оньһожоруулха хүдэлмэриие үргэдхэхэ ба үйлэдбэриие тусхай шэглэлдэ оруулгые саашадань улам гүнзэгырүүлэн, мал ажалые промышленна аргаар хүгжөөжэ, ажалайнь бүтээсые бүри дээшэлүүлхэ ашаг ехэтэй шэнэ хэмжээнүүдые абаха болонобди.

Мүнөө партиин райкомой Пленум дээрэ харагдажа, зарим тэды хубилалтануудай оруулагдажа байһан юһэдэхи табан жэлэйнгээ зорилгонуудые бэелүүлхэ шэглэлтэйгээр манай совхозуудта тодорхой хэмжээнүүд баталагдаһан байна.

Ямар хэмжээнүүд бэелүүлэгдэхээр хараалагданаб?

Нэн түрүүлэн ажахынуудынай мал ажалайнгаа һалбаринуудта дам саашадань промышленна онол аргануудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ программа хараална. Тиимэһээ совхоз бүхэндэ мал ажалаа тусхай мэргэжэлтэй болгожо, тус бүреэ 400-һаа 800 үхэр хүрэтэр багтаамжатай үнеэдэй комплексно байрануудые бариха, мүн бии байгаа байрануудаа шэнэдхэн заһабарилха хүдэлмэри ябуулха зорилготой юм.

Комплексно аргаар нэгэ газарта баригдаһан малай шэнэ байранууд соохи бар хүсөөр хэгдэдэг ажалынь гүйсэд оньһожоруулагдажа, мүнөө үеын түхеэрэлгэнүүдээр хүсэд хангагдахаһаа гадна, малшад хоёр халаанда хүдэлмэрилдэг болохо зэргэтэй. Комплексно оньһожоруулга хэхын аргагүй хуушан байрануудаа шэнэдхэн хубилгаһанайнгаа һүүлээр досоонь шахагдаха үхэрнүүд, залуу мал харууһалагдаха юм.

Жэшээлбэл, Ойморой совхозой Оймор, Худара, Корсаково һууринуудта тус бүреэ 400 үхэрэй, Шерашево һууринда 200 малай байха һаамхай үнеэдэй шэнэ байрануудые комплексно аргаар барихаар хараална. Тиихэдэ Шергинскэ совхоздо 1200 үнеэдэй ба 6 һаратай тугалнуудай байха гурбан, мүн 900 үхэрэй багтаамжатай шахамал малай томо комплексно байрануудые бодхоожо, ашаглалгада тушаахаар түсэблэнэ. Тэрэшэлэн Кабанскын совхозой Степной Дворецтэхи 400 үнеэдэй байха комплексно аргаар оньһожоруулагдаһан байра 1972 ондо ашаглагдахаар хараалагданхай. Харин 1973 ондо Колесово һууринда 600 үхэрэй багтаамжатай ехэ байрын барилга дүүрэхэ байна.

Гадна Байгалай совхоз бии байгаа байрануудые заһабарилжа, нэмэлтэ барилга хэһэнэйнгээ ашаар Закалтус, Елань, Тресково һууринуудта 400 толгой малай байха комплексно байрануудые бодхоохо түсэбтэй. 1972 ондо Береговая һууринда баригдажа байһан 400 үхэрэй байра ашаглалгада тушаагдаха байна. Гэхэтэй хамта Тимлюй тосхондо 1500 гунжануудай багтаамжатай малай томо байрын барилга дүүргэгдэхэ ба Кабанск һууринда 800 үнеэнэй байха оньһожоруулагдамал байра баригдажа. 1975 ондо ашаглагдахаар хараалагдана.

Гахай үсхэбэрилгын һалбариие мүн лэ тусхай шэглэлтэй болгожо, мяханда тушаагдахаар шахан таргалуулгань нэгэ газарта томодхогдохоор түсэблэгдэнхэй. Тиигэжэ Байгалай совхозой Каменск тосхондо нэгэ доро 24—25 мянган поршоонхо тэнжээн ехэ болгохо ажахынуудай хоорондын шахан таргалуулгын комплекс Тимлюйн ТЭЦ-һээ дулаасуулагдахаар баригдаха байна.

Эхэ гахайнуудые олоор үсхэбэрилдэг Ойморой, Шергинскэ, Байгалай совхозууд абаһан поршоонхонуудаа хамтадхан, нэгэ доро тэнжээхэ болоно.

Аймагай совхозууд табан жэлэй һүүлдэ 6750 эмэ гахайтай байхаар багсаагдана. Энэнь 1971 онойхиһоо 2500 гахайгаар олон болохо байна. Тиигэжэ аймагай совхозууд эдэ олон эмэ гахайнуудһаа 59 мянган поршоонхо түлжүүлэн абажа, тэрэнэйнгээ 2700-ень һүрэгөө шэнэлхээр үлөөхэ, 5300 поршоонхыень хүн зондо худалдажа, 51 мянгыень шахан таргалуулгада табиха болоно. Шахан таргалуулагдаһан гахайнуудаа тус бүриинь нэгэ центнер шэгнүүртэйгээр гүрэндэ тушаахадаа, ажахынууд жэлдээ 5 мянган тоннһоо бага бэшэ гахайн мяха абажа, 1100 мянган түхэригэй сэбэр олзо оруулха байна. Харин аймаг дотор бүхыдөө гахайн мяха тушаалгаһаа ороһон олзо доход жэлдээ 2 миллион түхэригтэ хүрэхэ зэргэтэй.

Шубуу үсхэбэрилдэг Кабанскын совхоз 1972—1973 онуудта Истомино һууринда үндэгэлхэ 10 мянган нугаһанай байха комплекс, Степной Дворец гэжэ газарта нэгэ дороо 30 мянган нугаһа шахаха байра баригдаха. Гадна мүнөө бии байгаа нугаһадай үбэлэй ба зунай байранууд горитойхоноор үргэдхэгдэхөөр хараалагдаа.

Жэлдээ 2 мянган тонно нугаһанай мяха үйлэдбэрилхэ Кабанскын шубуунай фабрикын түрүүшын ээлжээн 1972 онһоо ашаглагдаха зэргэтэй. Тиигэжэ 1975 ондо нугаһанай мяха үйлэдбэрилгэ 2700—3 мянган тоннодо хүргэгдэхэ болоно.

1973 онһоо эхилжэ тус совхоз үндэгэ суглуулгаяа промышленна технологидо шэлжэн оруулхаар түсэблэнэ. Энэ ушарһаа бии байгаа шубуунайнь байранууд шубуудые клеткэлэн байлгахаар хубилгагдан түхеэрэгдэхэ байна. Тиигэжэ тус байрануудтань мүнөөнэйхиһөө гурба дахин олон шубуун адуулагдаха болоно. Шубуудые клеткэлэн байлгаха арга хадаа шубуудые харууһалха, тэжээлыень хубаарилха, уһалха, байрыень сэбэрлэхэ, үндэгыень суглуулан угаажа, илган ябталха бүхы хүшэр хүдэлмэриинь комплексно аргаар оньһожоруулха арга олгохо зэргэтэй.

Тахяануудые клеткэлэн байлгахада хүдэлмэриин гаргаша нилээд доошолжо, мүнөө нэгэ шубуушан 2 мянган тахяа адуулдаг байһанаа 4 мянган шубуу харууһалха аргатай болохо юм. Саашадаа совхоз үндэгэлхэ бүлэг тахяануудые барихаяа болижо, «Птицепром» трестын бусад ажахынуудһаа ашаг ехэтэй һайн үүлтэрэй үндэгэлхэ залуу тахяануудые асарха байна.

Бии байгаа, мүн шэнээр баригдажа байгаа малай гүүртэнүүдтэ хубсаһаяа һэлгэхэ, хатааха, бэеэ угааха ба сүлөө сагаа хүхюунээр үнгэргэхэ улаан булан түхеэрэгдэжэ, малшадай ажаллахада таатай болгохо байдал бии болгогдохоор түсэблэгдэнэ.

— Ниитынгээ малда хүсэд хүрэхэ тэжээл бэлдэхэжэ абангүй, мал ажалаа промышленна үндэһэ һуурида шэлжэн оруулжа, горитойхон амжалта туйлахагүй байһамнай хэндэшье мэдээжэ, — гээд Титов онсолон тэмдэглэбэ. Тиимэһээ совхозуудай 1971—1975 онуудта хараалһан хэмжээнүүдтэ тэжээлэй шанар һайжаруулха, өөрынь үнэ сэнгые доошолуулжа, бүри ехээр бэлэдхэлгэ онсо һуури эзэлнэ. Табан жэлэй һүүл тээ орооһо таряанайнгаа ургасые гектарай 18—20 центнертэ хүргэхэ, бүхыдөө 50 мянган тонно таряа хуряажа абаха байнабди. Гансахан 1972—1973 онуудта 1200 гектарта һайжаруулагдаһан бэлшээри бии болгожо, табан жэлэй һүүл хүрэтэр үнеэн бүридэ хахад гектар нимэ бэлшээри хүртэхэ ёһотой. 1975 ондо үбһэ бэлэдхэлгэ 30 мянган тоннодо хүргэгдэхэ болоно. Тиихэдэ 1973 оной һүүл шэг тээ 6 мянган тонно сенажай багтаамжатай нүхэнүүдые бэлдэжэ, 1974—1975 онуудта үнеэн бүридэ 1 тонно нимэ тэжээл даража абаха байнабди.

1975 оной ургасаһаа 34 мянган тонныень ниитынгээ адууһа малда гаргашалхадаа совхозой малые талха таряаная зүйлөөр хангаха эрилтын оройдоол хахадынь хангагдаха болоно. Энэ талаар гахай үсхэбэрилдэг Шергинскэ, Ойморой совхозуудта нилээд хүшэр байдал ушаржа магадгүй. Тиимэһээ энэ бэрхэшээлһээ гарасалдахын тула ажахынуудта хартаабха, мүн сүүдхын 50 тонно тэжээлэй препарадуудые буйлуулха шэглэлтэй тэжээлэй цехүүдые шадаал һаа түргэн саг соо заатагүй бариха болонобди. Энэ ушарһаа Ойморой, Шергинскэ совхозууд 18—20 мянган тонно тэжээлэй хартаабха хуряахаар хартаабха тарилгаяа үргэдхэхэ байна. Харин Байгалай, Кабанскын совхозууд 4,5 мянган тонно хартаабха гүрэндэ тушааха аймагай түсэб бэелүүлхээр газараа үргэдхэхэ болоно. Нигэжэ дуталдаһан талха таряанаймнай зүйл хартаабхаар һэлгэгдэн хангагдаха байна.

Гадна сүүдхын 200 тонно холимол тэжээл гаргаха хүсэтэй завод бариха болонобди.

Саашанхи хараа зорилгонуудые хэлэхэһээ гадна, элидхэлшэ совхозуудта бии байгаа тэжээлые мүнөө малай үбэлжэлгын үедэ ашагтайгаар гаргашалха тушаа онсо анхаралаа хандуулба. Бүхы талха таряанайнгаа зүйлые хатаагаад, тээрмэдэжэ гурим болгоһонойнгоо һүүлээр микрободосуудтай холижо малдаа эдюулхэ хэрэгтэй.

Энэ жэл үбһэ тэжээлэй орой хуряагдаһаниие хараадаа абан, үбэлэй үедэ малай тэжээлдэ гол шухала зүйл болохо каротин элбэгтэй шэлбүүһэнэй гурил бэлэдхэлгые мүнөөнһөө эмхидхэхэ байнабди. Гадна малаа минеральна тэжээлээр хүсэд хангахын тула загаһанай үлөөдэһэ, бормаш элбэгээр бэлдэгдэхэ зэргэтэй.

ҺҮН
/тоннoор/
14084 үйлэдбэрилгэ
11821 тушаалга
18.745
16.000
УЯЛГА
/түсэб 14100/
1970 он
1975/түсэб/

Абтаһан продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха талаар горитойхон хүдэлмэри хэгдэхэ байна. Гэбэшье малай байрануудые оньһожоруулха, тэжээлэй бааза һайжаруулха талаар хэды хүдэлмэриин ябуулагдабашье, абтаһан продукциин өөрынь үнэ сэн доошолноогүй, харин улам дээшэлнэ. Тиин бүхы аймаг доторнай 1965 ондо центнер һүнэй өөрынь үнэ сэн 16 түхэриг 51 мүнгэтэ байбал, 1970 ондо 21 түхэригтэ болоһон байна. Мүн абтаһан малай мяханай өөрынь үнэ сэн баһал дээшэлһээр. Хэрбээ 1963 ондо центнер мяханай өөрынь үнэ сэн 109 түхэриг 34 мүнгэтэ байбал, 1970 ондо — 117 түхэриг болоо.

Фермэнүүдэй ажалые оньһожоруулха хүдэлмэриин хэды хэгдэбэшье, абтаһан продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулгада ямаршье нүлөө үзүүлдэггүй байһаар. Гол шалтагааниинь юуб гэхэдэ, малай хуушан байрануудые шэнэдхэн хубилгахадаа, хаа хаанагүй комплексноор оньһожоруулхын аргагүй байһан юм. Тиимэһээ зарим хүдэлмэринь түүбэрилэгдэн оньһожоруулагдажа, нэгэн адли технологическа арга боломжо үгэдэггүй байгаа. Жэшээнь, малай тэжээл бэлдэхэ, хубаарилан үгэхэ хүдэлмэриие оньһожоруулха шухала асуудал мүнөөшье хүрэтэрөө шиидхэгдээгүй байһаар.

Хоёрдохёор, энэ оньһожоруулгые хүдэлгэхэ механизаторнууд мэргэжэл шадабаряар багадана. Мүн малшадаймнай техническэ мэргэжэлгүй байһаниинь элирнэ.

Мүнөө һаалиин гүүртэнүүдтэ бии байгаа **технологи** хадаа гол түлэб малаа өөһэдөө харууһалалга болоно. Гүүртэнүүдтэ ажалынь үшөөл хубаарилагдаагүй байһаар. Тиимэһээ һаалишад үнеэдээ һаахаһаа гадна, малдаа тэжээлыень асаржа эдюулнэ, аргал шабааһыень арилгажа сэбэрлэнэ, бэлшээридэ гаргажа манана. Энэ хадаа ажалай бүтээсые доошолуулна гээшэ. Тиигэжэ оронойимнай түрүү ажахынуудай малшад, һаалишадай тус бүридөө 30—40 үнеэ харууһалжа байхадань, манай малшадта оройдоол 8—10 үнеэд хүртэнэ.

Һаалиин гүүртэнүүдтэ хамһабариин хүдэлмэридэ хүдэлдэг хүнүүд олон байһаар. Жэшээлбэл, һаалиин гүүртэнүүдтэ, гахайн фермэнүүдтэ жэлдээ 3—4 гал түлигшэд хүдэлмэрилжэ гарана. Хэрбээ зайн галаар уһа халаажа дулаасуулха арга нэбтэрүүлбэл, гансашье эдэ хүнүүдые ажалһаань сүлөөлхэ бэшэ, мүн түлишэ гаргашалгань горитойхоноор хорооголдохо һэн.

Малай тэжээл буйлуулан бэлдэжэ үнеэдтэ абаашажа эдеэлүүлхэ хүдэлмэриие оньһожоруулха түрүү арга хэрэглэбэлнай, гүүртэ, фермэнүүдтэ ажалай бүтээсэ нилээд дээшэлжэ, хямда сэнтэй продуктнуудые бүри ехээр үйлэдбэрилхэ арга олгогдохо байгаа.

Мал ажалые промышленна аргаар хүгжөөхөөр хараалагдаһан саашанхи түсэб элишэлэн хэлэхэдээ, элидхэлшэ барилгын эмхинүүдэй, гол түлэб «Бурятцелинстрой» трестын 590-дэхи ПМК-гай, аймагай «Сельхозтехника» нэгэдэлэй, совхозуудые шефтээ абаһан промышленна предприятинуудай зорилгонуудые тодорхойлһон байна. Тиигэжэ баригдажа байгаа барилгануудые түргэдхэхэ, барилгын шанар һайжаруулха, шэнэ байрануудые хэрэгтэй оньһон түхеэрэлгэнүүдээр саг соонь хангаха ба тодхогдоһон түхеэрэлгэнүүдэй техническэ хангалгануудые һайжаруулха гэжэ тэмдэглээ.

— Гол зорилгонуудаймнай нэгэн гэбэл, — гээд В. И. Титов хэлэхэ зуураа, — комплексно аргаар баригдаһан томодхогдоһон малай байрануудта хүдэлмэрилхэ хүнүүдые техническэ мэргэжэлдэ һурган бэлдэхэ болонобди. Үйлэдбэриин һургуулинуудые ажахы бүхэндэ эмхидхэжэ, гол шухала мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэдые ажалһаань һамшангүй һургажа, тусхай техническэ мэргэжэл шудалуулха байнабди. Гэхэтэй хамта совхозуудай мэргэжэлтэд, хүдэлмэрилэгшэдые Буряадай хүдөө ажахын институтда, мүн хүтэлбэрилхы дунда шатын хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэл шадабари дээшэлүүлхэ һургуулида эльгээжэ, мэргэжэл шадабарииень дээшэлүүлхэ зэргэтэйбди.

ПЛЕНУМДЭ ХАБААДАЛСАГШАДАЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭҺӨӨ

Шэнэ барилгада гол анхарал

— Мал ажалые саашадань тусхай шэглэлтэй болгожо, промышленна аргаар хүгжөөхөөр хараалагдаһан хэмжээнүүд, — гээд Шергинскэ совхозой директор **В. И. Карпов** үгэ хэлэхэ зууураа, — шэнэ табан жэлдэ малай байрануудые комплексно аргаар бариха, хуушан байрануудаа шэнэдхэн һэльбэхэ хүдэлмэриин тон ехэ ехэ зорилгонуудые хараална. Аймаг дотор хүдэлмэрилдэг «Бурятцелинстрой» трестын 590-дэхи ПМК-гай барилгашадай бригада барилгын энэ ехэ хүдэлмэри бүтээхэ аргагүй, хүсөөр бага. Мүнөө совхоз дотор баригдажа байгаа үйлэдбэриин, культурна ажаһуудалай барилганууднь барижа хүшэхүрэнэгүй, ашаглагдаха саг болзорыень аргагүй ехээр унжагайруулна. Жэшээлбэл, Романово һууриндахи мал шахан таргалуулгын баазые аяар долоон жэлдэ бариһан байна. Барилгашадай хүдэлмэриин шанар муу. Тиимэһээ барилгын энэ эмхиин хүсые горитойхоноор ехэдхэжэ, ажалыень һайжаруулха асуудал шиидхэгдэхэ зэргэтэй. Энээнгүйгөөр хараалагдаһан барилгаяа ябуулха аргагүй байнабди.

Аймагай ажахынуудта малай байра барижа байһан Буряадай барилгын управлениин 8-дахи СМУ барилгынгаа хүдэлмэриие түргэдхэхэ хэмжээ абаха зэргэтэй.

— Аймагай Байгал-Хударын зонодохи Шергинһээ Покровко хүрэтэр заһагдажа байһан харгы ехэ удха шанартай, — гээд үгэ хэлэгшэ онсолон тэмдэглэбэ: — Гэбэшье Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи автомобильна харгы бариха ба заһабарилха управлени энэ харгые удаанаар заһажа, хараалагдаһан болзортоо бэелүүлнэгүй. Энэ харгын ашаглагдаагүй дээрэһээ эндэхи зонын ажахынуудта ехэхэн бэрхэшээлнүүд тохёолдоно. Хабар, намартаа Сэлэнгэ мүрэнэй транспортна холбоое таһалдуулха үеэр ажахынууд гүрэндэ тушаагдахаар шахагдаһан малаа хахад һараар, мүн үлүүшье сагта байлгажа, горитойхон гаргаша хэнэ.

Барилгын эмхиие хүсэ ехэтэй болгохо, мүн жэлдээ 1,2 миллион нугаһанай дальбараа дэгжээжэ, 2 мянган тонно нугаһанай мяха үйлэдбэрилхөөр хараалагдаһан хүдөө ажахын тон томо предприяти болохо — Кабанскын шубуунай фабрикын барилга тухай директор **Г. М. Воронин** хэлэбэ:

— Байгша ондо энэ барилгада 1,2 миллион түхэриг гаргашалагдаха юм. Харин 1972 ондо 4 миллион түхэриг гаргашалагдахаар хараалагдана. Энээниие бэелүүлхын тула 575 хүдэлмэришэд, олон техникэ хэрэгтэй болоно. Мүнөө бүхы хүдэлмэриинь барилгын гансахан участок хэжэ байнхай. Тиимэһээ тэдэнэй шэнэ хараалагдаһан зорилгонуудые бэелүүлжэ яашье шадахагүйнь элитэ.

Энэ фабрикын барилгые юһэдэхи табан жэлэй комсомолой барилга болгожо, энэ барилгада комсомолой областной организацияа хүсэд хүрэхэ комсомол, залуушуулые олоор эльгээхэ дурадхал нүхэр Воронин оруулаа.

Элбэг тэжээл — амжалтын үндэһэн

Шэнэ табан жэлдэ мяха, һү болон мал ажалай бусад продуктнуудые үйлэдбэрилхөөр хараалагдаһан түсэбөө дүүргэхын тула ниитынгээ адууһа малда бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ болоно. Энэ асуудалда хүдөө ажахын управлениин начальник **А. А. Данько** гол анхаралаа хандуулаа.

— Совхозуудай хараалһанай ёһоор бэлэдхэгдэһэн тэжээл ниитын малай хэрэглэмжые оройдоол 70 процент хангаха болоно. Оройдоол эды шэнээн үбһэ тэжээлтэй байгаад, мал ажалһаа түсэбөөр хараалагдаһан продукцияа абахамнай бэрхэтэй. Тиимэһээ үбһэ тэжээя ехээр бэлэдхэдэг болохын тула нэмэлтэ арга боломжонуудые бэдэрхэ, нэн түрүүн урдаа табиһан зорилгодоо тааруулан, таряанай газарай хубаарилгые шэнээр зохёохо болонобди. Аймаг дотор 1,5 гектар шэнэ газар ашаглаха арга бии. Тиихэдэ мүнөө байһан тарилгынгаа талмай дээрэһээ зеленко, силосэй ургамалнуудые хороожо, орооһо таряагаа түсэбһөө 2 мянган гектараар, хартаабха — 1 гектараар ехэ болгохо аргатайбди. Шергинскэ, Ойморой совхозуудтахи хартаабхын поли 1500 гектараар үргэдхэгдэжэ, 20 мянган тоннһоо бага бэшэ тэжээлэй хартаабха абтаха зэргэтэй.

Горохой тарилгые үргэдхэжэ, энэ ургамалай ургасые эрид дээшэлүүлһэнэй ашаар ниитынгээ малые шэмэтэ тэжээлээр хүсэд хангахын түлөө оролдохо болонобди.

Һаалиин оньһожоруулагдамал гүүртэнүүдэй дэргэдэ һайжаруулагдаһан бэлшээри бии болгоогүй һаа, мал ажалые оньһожоруулха, ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлхын аргагүй. Хэнэйшье мэдэһээр, һайжаруулагдаһан бэлшээригүй гүүртэнүүдэй мал зундаа холын бэлшээридэ туугдажа, машинаар һаахын аргагүй байдаг. Тиигэжэ олонхи гүүртэнүүдэй һаалишад зундаа үнеэдээ гараар һаажа, оньһон машинаар һаалгаяа таһалдуулха баатай болодог шуу.

Энэ ушарһаа ажахы бүхэндэ һайжаруулагдаһан бэлшээри бии болохо гээшэ саашадаа гүүртэнүүдые комплексно аргаар оньһожоруулгатай сэхэ холбоотой, зайлуулашагүй зорилго болоно. Зүгөөр энэ хүдэлмэриие байгша оной үбэлһөө хэжэ эхилхэ зэргэтэйбди. Һайжаруулагдаһан бэлшээри болгогдохо газараа хүреэлжэ, үтэгжүүлжэ гаргаха, үрэжэлыень һайжаруулха хүдэлмэри ябуулха, үбһэ ногооной ургасые эрид дээшэлүүлэн, малдаа шэмэтэ тэжээл улам элбэгжүүлэгдэхэ байна.

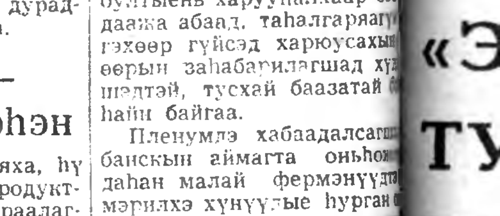
Мэргэжэлтэй хүнүүд, заһабарилгын тусхай бааза хэрэгтэй

Аймагай ажахынуудта баригдахаар хараалагдаһан малай комплексно томо байрануудта машина болон оньһон түхеэрэлгэнүүд эрид олошорхо байна. Тиимэһээ ажахынуудта, мүн аймагай «С… техника» нэгэдэлдэ энэ т… гэнүүдтэ техническэ хар… хэхэ бааза, хүдэлгэхэ, за… ха мэргэжэлтэй хүдэл… үгы. Энээн тухай аймагай … хозтехника» нэгэдэлые эр… **П. И. Боя(р)кин**, Байгалай с… II отделениие эрхилэгшэ **Залуцкий** гэгшэд хэлээ.

— Аймагай «Сельхоз… нэгэдэлэй үйлэдбэриин ба… нээр бариха гээшэ зайлуу… хэрэг, — гэжэ нүхэр Боярк… бэ. — Мүнөө техникэмнай … хушалтагүй газаа байна … жүүлгэ хадагалха байра б… Мал ажалай промышленн… һуурида гаргагдахада айм… гэдэл малай гүүртэ… түхеэрэлгэ заһабарилха … цехтэй байха ёһотой. М… ажахынууд энэ талаар … бэрхэшээлдэ орохоо ядада…

— Манай һаалишад … бүхы ажалаа гараараа … байгаа, — гэжэ нүхэр Залу… лэбэ. — Мүнөө элдэб янзын… машинанууд — «Даугава» т… гэ, авто-уһалуури, тэжээл … рилха бусад түхеэрэлгэнү… хогдожо, ажалынь нилээ… лэгдөө. Гэбэшье эндэ он… шина, түхеэрэлгэнүүдые … ашаглаха мэргэжэл шада… лишадтамнай үшөөл үг… ушарһаа зааханшье юумэ… руутахада, хүдэлмэринь … зогсошодог. Тиимэһээ гүү… тэ ажалладаг бүхы хүдэл… шэдые тэдэ оньһон машин… хеэрэлгэнүүдые хүдэлгэжэ … ашаглажа, тэрэ доронь за… жа шадаха мэргэжэлдэ … тушаа анхаралаа хандуул… лсо.

Мүнөө аймагай совхозу… рим оньһожоруулагдаһан … нүүдэй техническэ хару… «Сельхозтехника» нэгэд… юм. Хэрбээ юумынгээ з… һаань, заһабарилагшадые … гээшэ аргагүй байдаг. Т… аймагай «Сельхозтехника» … фермэнүүдэй оньһон т… бултыень харууһалхаар бэ… даажа абаад, таһалгаряагү… гэхөөр гүйсэд харюусахы… өөрын заһабарилагшад хү… шэдтэй, тусхай баазатай б… һайн байгаа.

Пленумдэ хабаадалсагш… банскын аймагта оньһож… даһан малай фермэнүүдтэ … мэрилхэ хүнүүдые һурган … хүдөөгэй тусхай техничес… гэжэлэй училищи эмхидхэ… дурадхал оруулһан байна.

— Кабанскын аймагай … шад наймадахи табан жэл… лэй эрхим амжалтаар ү… юм. Шэнэ табан жэлдэ ү… зорилгонууд хараалагдан… жэ нүхэр Залуцкий хэлэбэ… шье хүдэлмэришэдэй ам… гаа үедэ бэе махабада… жаруулха хэрэгтэ а… үшөөл багаар хандуулагда… галай эрьеэр городой эм… аймагай промышленна п… тинуудай аяншалгын б… яһала олоор түбхинэнхэ… Байгалай эрьедэ аймагай … зууд хоорондын аяншал… бааза гү, али амаралтын … болгохо, Ильинкын аршаа… филактори бариха аргагү… гү гэжэ асуултай. Кабанс… хозууд имэ дүүрэн арга… зоной амаралтые һайнаар … хэхэ гээшэ хүдөө ажахын … нүүдые үйлэдбэрилгэдэ … лөөлхэ нилээд ехэ хүсэн … ниинь элитэ.

Шэнэ табан жэлдэ хү… хын ажалай бүтээсые дэ… хэ зорилгонууд тухай рес… хүдөө ажахын министр В… **гановай** хэлэһэн үгэ … хабаадалсагшадай анхара… Гол түлэб мал ажалаа … руулбал, Кабанскын ай… лэдбэриин эрхим амжалт… ха зэргэтэй. Мал ажалай … ци үйлэдбэрилгые дээш… хэрэг мүн лэ үүлтэр һайн… хүдэлмэри ябуулһанайнь … бэелүүлэгдэхэ болоно.

Асуудал зүбшэн ха… Байгалай совхозой директ… **Макальский**, Ойморой … парткомой секретарь **А.** … **ганов**, Кабанскын совхоз… комой секретарь **П. И.** … Кабанскын совхозой … фермые даагша **С. В. Ф…** Тимлюйн цементнэ завод… комой секретарь **А. М.** … 590-дэхи ПМК-гай парти… низацин секретарь **В. А.** … **ский** гэгшэд хабаадалсаа.

Пленумэй хүдэлмэридэ … далсажа, дэлгэрэнгы үгэ … КПСС-эй обкомой нэгэдэ… тарь **А. У. Модогоев** … XXIV съездын, партии… ральна Комитедэй, СССР… ховно, Соведэй III сесси… хэбэреэр баталагдаһан … табан жэлэй коммунис… тын асари ехэ зорилгону… лүүлхын тула партийна … цинуудай эмхидхэлэй хү… улам шангадхаха, ажахы… рилгые, мүн түсэб, … дүүргэлгэдэ хүтэлбэрилэг… гэжэлтэдэй харюусалгые … шэлүүлхэ эрилтэ таби… онсолон тэмдэглэбэ.

Райкомой пленум хара… хэмжээнүүдые, мүн тэр… гэлтые тодорхойлон һ… тусхай шиидхэбэри батал…

АНГИИН ТЭМСЭЛ СООГУУР

«Буряад үнэн» газетын 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, республика дотор коллективизацилга тухай газетымнай бэшэһэн хуудаһануудые ираад үзэхэдэ, «Буряад үнэн» газетэ туйлай ехэ хүдэлмэри ябуулдаг байһаниинь элитэ болоно.

Агууехэ багша В. И. Ленинэй үргаалаар коммунис парти хүдэлмэришэн, таряашадтай холбоо бэхижүүлжэ, мүн хото хүдөө нютаг хоёрой хоорондо холбоо барижа нягтаруулан, хүдөө тосхоние социалис ёһоор байгуулха, ленинскэ кооперативна түсэбэй үндэһөөр таряашадай гээгдэнги ажахые хамтадхан, томо социалис ажахы болгохо хэмжээ ябуулдаг байгаа.

«Шэнэ байдал» газетын бүри түрүүшын хуудаһануудта партиин хараа шугам, партиин программа, социализм, коммунизм тухай зарилга толилогдодог, капитализмһаа социализмда хайшан гэжэ орохоб гэхэ мэтэ асуудалнууд тухай тодорхойгоор саг үргэлжэ бэшэгдэдэг байгаа. Иигэжэ хүдэлмэришэн, таряашан арадые болборуулха, хүмүүжүүлхэ ба эмхидхэхэ ехэ хүдэлмэри газетэ ябуулдаг байһан юм.

Ленинскэ кооперативна түсэбые манай республикада бэелүүлхэ хэрэгтэ, илангаяа зүүн аймагуудта олон бэрхэшээлнүүд ушардаг байгаа. Юуб гэхэдэ, хаанта засагһаа «Байра» боложо үлэһэн тон гээгдэнги хүдөө ажалтан таба арбан айлнуудаа дахажа ябадаг, хахад нүүдэл байдалтай буряад зон бүришье бага таряан ажалтай, модон анзаһа, хуһан борной гэхэ мэтэ зэмсэгээр заа зуу талха таридаг, зарим нютагуудта оройдоошье таридаггүй байгаа.

Коммунис парти социализм байгуулхын тула хүдөө ажахын гээгдэлые усадхаха зорилготойгоор жэжэ, бутархай таряашадай үмсын ажалые томо, социалис ажахыда оруулха ябадалда али болохо туһаламжа үзүүлээ. Тиихэдэ хүдэлмэришэн ангиин туһаламжаар мүн хото хүдөө хоёрой хоорондын харилсаа холбооной үндэһөөр хүдөө нютагуудта үгытэйшүүлэй бүлгэмүүд эмхидхэгдээ. Эдэ бүлгэмүүд хадаа соведүүд ба олониитын эмхинүүдые бэхижүүлхэ, ангиин дайсадтай тэмсэл шангадхаха болон бусад шухала үүргэнүүдые дүүргэдэг байгаа. Энэ мэтэ ажалшадай эдэбхиин үндэһөөр партиин ударидалгаар хаа хаанагүй кресткомууд тогтоогдоо. Үгытэйшүүл, хүлһэншэд ба дунда шадалтай таряашадта али болохо ажалай туһаламжа үзүүлхэ, тэдэнэй хамтын ажалда орохо ябадалда туһалха гэхэ мэтэ зорилгонууд кресткомуудай урда табигдаа. Гэбэшье, түрүүшын үедэ кресткомууд ажалшадта туһалха жаса (фонд) багатай, хүдөө ажахы эрхилхэ зэмсэгшьегүй байгаа. Жэшээнь, Суулгын сомоной нэгэ крестком 1924 ондо анха түрүүн тогтоходоо жасадаа 2 пүүд 29 фунт ороохотой, 5 түхэриг 92 мүнгэтэй байһан аад, хоёр жэл үнгэрөөд байхада өөһэдын амбаарта 540 пүүд ороохотой, 600 түхэриг мүнгэтэй болоһон байна.

Хэжэнгын аймагай кресткомууд 1924—25 онуудта гүйсэд хүсэндөө ороогүйшье һаа, һүүлэй гурбан жэлдэ тохёолдоһон ган гасуурта ядаржа, нилээд ехэ гарза гайда ороһон ажалшан арадтаа ехэ туһа хүргэһэн байха юм.

1924 оной ноябрь һарада республикын кресткомуудай түлөөлэгшэдэй хурал болоһон байна. Энэ хуралдаа Бурсельхкредидэй болоһон промкооперациин түлөөлэгшэд хабаадалсаһан, эдэ организацинууд хоорондоо холбоо барисаагаа һайжаруулжа, хүдөө ажалшадта туһаламжаяа ехэдхэн һайжаруулха гэлсэхэтэй хамта, кресткомуудай жаса арьбадхаха, ажалшадта урьһаламжа ехэдхэхэ, зарим газарта нюдарган баяшуул ба бандидуудай хаяад арилһан эзэгүй зөөрие кресткомуудай жасада шамдан оруулха, орон доторнай кресткомуудай хүсөөр 300.000 десятина таряанай таригдаһан байхада, манай республикада миин 645 десятина хэгдэһэн байна. Энэ тон бага һэн тула кресткомой хүсөөр тарилга улам үргэдхэхэ, мүн таряашан бүхэнэй хоёр десятинаһаа бага бэшэ тарилга хэхын тула хүдэлмэри ябуулха гэхэ мэтэ тон шухала асуудалнууд хэлсэгдэһэн байха юм.

Иимэ эдэбхитэй ябуулгануудай үндэһөөр нюдарган баяшуулай эсэргүү хорото һэдэлгэнүүдые усадхан, коллективизациин ябуулга шударгы болоо. Түрүүшээр таба-арбан айлнууд нэгэдэжэ, хамтын ажал тогтоодог болоо. Иигэжэ колхозууд Сэлэнгын, Түнхэнэй, Мухар-Шэбэрэй аймагуудта, Гушадай хошуунда олоор тогтоо.

Түнхэнэй аймагай 12 айл 1927 ондо хамтаржа, «Нэгэдэмэл хүсэн» гэжэ колхоз тогтооһон ба тэрэ жэлдэ 32 десятина таряа тариһан байгаа һаа, 1929 ондо 91 десятинада таряа тариһан, гэшүүдэйнь тоо хоёр дахин олон болоһон байна. Мухар-Шэбэрэй аймагай Сутай нютагта «Шэнэ ажал» гэжэ колхоз 1927 ондо табан айлһаа эмхидхэгдэһэн юм. Кресткомой туһаламжаар 6 десятинада таряа тарижа, мүнөө 380 бухал эрхим эдеэтэй талха абаад байнабди гэжэ тэрэнэй гэшүүн Дабаев Дагбадоржо бэшэһэн байна. Урьһаламжын жасаһаа ута болзороор 600 түхэриг абаад, таряа хадаха машина, хоёр һайн үүлтэрэй гахай, нэгэ мори худалдажа абаа. Манай колхозой эмхи һайнтай, үрэ ехэтэй ажал хараад байхадаа, колхоздомнай ерэхэ дуратайшуул олошорхо байна гэжэ автор омогорхон бэшэнэ.

Агууехэ хубилалтын жэл гэжэ түүхэдэ ороһон 1929 ондо колхозно байгуулалтын үедэ Эхэ ороноймнай хэдэн олон миллион үгытэй ба дунда шадалтайшуул багша Ленинэй коопераци тухай һургаалда түшэглэн, хамтын ажалда орохо замда эрид шууд гараһан байна.

Манай республика дотор 1928 оной октябриин 1-дэ 180 колхоз, 1929 оной октябриин 1-дэ 400 колхоз байһан һаа («Б-М. үнэн» № 79, 7/XI-29 он), 1932 оной февралиин 20-до 1788 колхоз болоо гэхэ гү, али хүдөөгэй хүн зоной 71,6 процент хамтын ажалтай болоһон байна («Б-М. үнэн» № 52, 3/III-32 он).

Хамтын ажалай иимэ ехэ амжалтанууд юрэнхы жэгдээр, бэлэхэнээр туйлагдаагүй. Амжалтын хажуугаар муушье зүйлнүүд гарадаг байгаа: колхозно хүдэлөөн тухай партиин политикые хазагайруулха ябадал ушардаг һэн. Партиин политика хазагайруулха ябадалые, ажал хүдэлмэридэ ушардаг алдуу, дутуунуудые элирүүлжэ, эрид шууд шүүмжэлэн, тэдэниие усадхаха ябуулга «Буряад үнэн» газетэ саг үргэлжэ эрхилдэг байгаа.

Ороноо индустриализацилгын жэлнүүдтэ партиин политика амжалтатай бэелүүлэгдээ. Социалис индустри хэлбэришэгүй хүгжөө.

1932 оной декабрь һарада Москвагай Горьковско, Харьковска ба Сталинградай дүрбэн тракторна заводууд нэгэ һара соо хамтадаа 8181 трактор бүтээгээ. («Б-М. үнэн» №15 1—33 он).

Индустриин иимэ ехээр хүгжэһэнэй ашаар республикымнай колхозууд хүдөө ажалай шухала зэмсэгүүдээр машина, тракторнуудаар хангагдадаг боложо эхилээ, гэхэтэй хамта нэгэ иимэ ушар дурдаха байнам.

«Бурят-Монголой үнэн» газетын хүдэлмэрилэгшэд Ц. Дондубон, Б. Тугмитов, Н. Балдано, Ж. Балданжабон, Б. Цыренов гэгшэд «Бурят-Монголой үнэн» газетын шефтээ абаһан колхоздо трактор абаха жасада 3—3 түхэриг оруулаад, бусад нүхэдые уряалнабди гэһэн статья 1930 оной февралиин 12-ой хуудаһанда толилуулһан байна. Хожомынь хоёр һара үнгэрөөд байхада энэ жасада 1840 түхэриг ороо гэжэ бэшэгдэнэ.

Иигэжэ колхозно хүдэлөөнэй эхилээд байха үедэ нюдарган баяшуулай хорото ябадал болюулагдаһан байна. Тэдэнэр али болохо аргаар хамтын ажалда хоро хүргэдэг, ороохо талхаяа нюудаг, малнуудаа хороодог, хюдадаг байгаа. Колхоздо шургажа ороод, колхозые доторһоонь һандаргаха хүдэлмэри ябуулхаһаа гадна, колхозой зөөридэ хоро хэхэ, машина, зэбсэг эбдэхэ, талха таряа галдаха мэтэ элдэб жэгшүүритэ хэрэгүүдшье үйлэдэдэг байгаа. Жэшээнь, Түнхэнэй аймагай нэгэ колхоздо шургаһан нюдарган баяшуул бандит боложо, нэгэтэ һүни колхозой арбаад һүри талха галдажархиһан тухай хэлэгдэнэ.

1932 ондо Мухар-Шэбэрэй аймагай «Коммунизмын май» гэжэ колхозой түрүүлэгшые нюдаргашууд алаһан байна. Энэ мэтэ элдэб муухай хэрэгүүд олон үзэгдэдэг, колхозой хүтэлбэрилэгшэд, эдэбхитэдтэ хоро хүргэхэ ябадалнууд ушардаг байгаа.

Эдэ бүгэдэ юу харуулнаб гэхэдэ, ленинскэ кооперативна түсэбэй үндэһөөр манай республикын үгытэй ба дунда шадалтан таряашадые кооперацида нэгэдүүлхэ, партиин хараа шугамые бэелүүлхэ, үгытэй хүлһэншэн ба дунда шадалтай таряашадые политическэ талаар хүмүүжүүлхэ, хамтын ажалда оруулха хэрэгтэ «Буряад үнэн» газетымнай ехэ амжалтатай ажал ябуулһаниинь элитэ болоно.

Д. МУНКОЕВ.

СТУДЕНТНЭРЭЙ СУГЛААНҺАА

«ЭХЭ ОРОНДОО ХЭРЭГТЭЙ ХҮНҮҮД БОЛОХОБДИ!»

СОВЕТ СТУДЕНТ! Үглөө мүнөөгүй дээдэ һургуули дүүргээд, ямар нэгэн мэргэжэлтэй боложо, хаанашьеб нэгэ тээ ажаллахаяа байһан хүн. Эрдэм наукын орьёл өөдэ зоримгойгоор дабшан, түрэлтэнэй түрүү үзэл бодолоор, эрдэмээр хуяглаад, коммунис ёһоор хүмүүжэгдээд, Эхэ ороной, арад зондоо аша туһатай хүнүүд болохоёо бэлдэжэ ябаһан хүбүүд, басагад...

«Студент ябаһан үемнай эгээл жаргалтайл хаһа даа» гэжэ хүнүүдэй, нүхэдэй хэлэхые яһала дууладаг, шагнадагбди. Нэгэ талааараа, энэ зүбтэй ааб даа. Зүгөөр студентдэл һанаа амар үгы гэхэ болоо һаа, нүгөө талааараа, алдуу болохол хаш. Ерээдүйн мэргэжэлтэ, багша, агроном, эмшэн, инженер гү, али хэншьеб болохоёо байһан залуу хүнүүд хадаа өөһэдынгөө уялга, харюусалга, зорилго тухай тон һайн мэдэжэ, эртэнһээ бэеэ бэлдэнэ, зэһэнэ ха юм.

Манай парти, правительство залуу үетэн—студентнэр, тэдэнэй ажаһуудал тушаа айхабтар ехэ анхарал хандуулжа байдаг. Байгша оной октябрь һара соо Москвада үнгэрһэн студентнэрэй Бүхэсоюзна нэгэдэхи слет дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ соогоо энэ баримта тон элеэр тодорон гаража байна. Тиихэдэ КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй гаргаһан «Дээдэ, тусхай дунда һургуулинуудай студентнүүдэй, һурагшадай материальна ба байра байдалай талые саашаданьһаа һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» гэһэн тогтоол гансашье студентнэрые бэшэ, бүхы совет арадые баярлуулһан юм.

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай дээдэ һургуулиин студентнэрэй комсомол-профсоюзай эдэбхитэд Бүхэсоюзна слёдой тогтоолнуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ талаар юун хэгдэжэ байнаб гэһэн асуудал зүбшэн хэлсэхээ Улаан-Үдын политехническэ гэгээрэлэй байшан соо олоороо сугларба.

Буряадай багшанарай дээдэ һургуули! Республикымнай түрүүшын дээдэ һургуули. Энэ институт 1932 ондо 40 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэхэнь.

«Бүхэсоюзна слёдой тогтоолнуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ талаар студентнэрэй эмхинүүдэй зорилгонууд» гэһэн элидхэлые Советскэ Союзай Коммунис партиин ЦК-гай гэшүүн, партиин обкомой нэгэдэхи секретарь **А. У. Модогоев** хэбэ.

Совет студент! Шинии һайн һурахын, эрдэм гүнзэгыгөөр шудалхын, бэеэ даанхай хүн, бэрхэ мэргэжэлтэ болохын түлөө бүхы арадшни, эхэ эсэгэшни, аханар, эгэшэнэршни оролдоно. Капиталис гүрэнүүдтэ студентнэр ямар байдалтайб? Таа өөһэдөө һайн мэдэнэт. Тэдэнэр, капиталист гүрэнүүдэй оюутад, дээдэ һургуулинуудта орохо, һурахын түлөө ямар ехэ мүнгэ түлэнэ гээшэб?! Жэшээлхэдэ, Японда иимэ байдал харагдана. Медицинскэ дээдэ һургуулида орохын тула хүн бүхэн нэгэ миллион иен, манайхяар, 2 мянга 500 түхэриг түлэхэ баатай болодог. Тиигээд шалгалта дээрээ унаад, орожо шадаагүй һаань, тэрэ мүнгэниинь һөөргөө бусаагдадаггүй. Манай орондо ямар бэ? Студент миинтээр һурана, хамтын байрада ажаһууна, үшөө стипенди абана. Һанаад үзэгты. Стипендинүүдые нэмэхэ, стипенди абадаг хүнүүдэй тоое олошоруулхын тула энэ табан жэл соо манай гүрэнэй зүгһөө 1,5 миллиард түхэриг нэмэжэ табигдахань. Багшанарай дээдэ һургуулиин нэгэ студентын һуралсалда, ажаһуудалда гүрэн жэл бүхэн 500 түхэриг гаргашална.

Энэмнай гайхамаар, баясамаар, омогорхомоор жэшээнүүд ха юм.

Агуу багша В. И. Ленин иигэжэ захяа һэн: «Һураха, һураха, үшөө дахин һураха!» Манай студентнэр энэ захяаень дүүргэхын хойноһоо тэмсэнэ.

...Студентнэрэй эдэбхитэдэй суглаан дээрэ олон хүн үгэ хэлээ. Һуража байгшадай зүгһөө үгэ хэлэгшэд студентнэр тушаа парти, правительствын гаргажа байдаг халуун анхаралые үнэн зүрхэнһөө һайшаан, омогорхол, баясхалангаа мэдүүлнэ.

Ерээдүйн багша! Үглөө мүнөөгүй институтаа дүүргээд, республикынгаа аймаг, нютаг, хото городуудта ошожо, эдир үетэниие хүмүүжүүлхэеэ, эрдэм номдо һургаха байһан хүн ха юм. Тиимэһээ дээдэ һургуулида һуража байһандаа, эрдэм ухаан гээшые шадаал һаа, ехээр шудалха зэргэтэй болоно бшуу.

Ендэртэ студентнэр гарана. Хэлэ бэшэгэй, түүхын факультедэй оюутан, студентнүүдэй барилгын бригадануудай комиссар **Александр Карнышев**, физико-математикын факультедэй 2-дохи курсын студент **Феликс Дашинов**, биологическа факультедэй 3-дахи курсын студентка **Галина Чубарева**, спортивна факультедэй 2-дохи курсын студент **Александр Артюков**, энэл факультедэй студент, боксер СССР-эй чемпион, спортын уласхоорондын классай мастер **Валерий Стрельников** гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, һуралсалдаа, журамда үзэгдэһэн дутуу дундануудые сэхэ руунь шүүмжэлэн тоолоод, совет студентын уялганууд тусхай дэлгэрэнгыгээр хөөрөө.

ВЛКСМ-эй институдай комитедэй секретариин орлогшо **Лидия Нимаева** ендэртэ гараба. Багшанарай дээдэ һургуулиин комсомолой эмхиин хэһэн ажал хүдэлмэри тухай тобшохоноор хөөрэжэ, саашанхи зорилгонууд дээрэнь удаан тогтобо.

Багшанарай, ректорадай зүгһөө үгэ хэлэлгэн болоо. Түүхын эрдэмэй доктор, профессор **Е. Е. Тармаханов**, философиин эрдэмэй кандидат, институдай ректор **И. А. Батудаев** гэгшэд совет студентын арюун нангин уялга, хүмүүжүүлгэ, болбосорол тухай үгэ хэлээ.

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай дээдэ һургуулиин студентнэрэй комсомол-профсоюзай эдэбхитэдэй суглаанда хабаадагшад парти, правительстводаа халуун баясхалан хүргэжэ, Бүхэсоюзна слёдой табиһан зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ тухай тогтоол абаба.

«Эхэ орондоо хэрэгтэй хүнүүд болохобди»—гэжэ багшанарай институдай студентнэр нэгэн дуугаар мэдүүлнэ.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

СОЁЛШОД—МАЛШАДТА

ХОЛЫН ОТАРАНУУДААР...

I.

ХОЛЫН ОТАРА, гүүртэнүүдэй хонишод, малшадые соёл культурын талаар хангаха гээшэмнай соёлшодой гол уялгануудай нэгэн болоно бшуу. Теэд энэ хэрэгнай миин тиимэ хүнгэхэн бэшэ, орёошог ааб даа.

Манай хонишод, малшадай дүтэ ойро, тосхон, һууринуудай хажуугаар һуудаггүйнь мэдээжэ. Тэдэнэй отара, гүүртэнүүд хада уулануудай боорёор, хүбшэ тайгын хүбөөгөөр һууриждаһан байдаг шуу.

Мүнөө үедэ республикымнай аймагуудай ажахынуудта, түбүүдтэ нүүдэл автоклубууд яһала олон болонхой. Һүүлэй үедэ соёлшод шэнэ арга хэрэглэдэг болоо. Энэмнай юуб гэбэл, агитбригадын бүридэлдэ ганса агитатор, лектор ябадаггүй, оёдолшон, сабхишан, наймаашан, эмшэн оролсодог болоо ха юм.

...Баргажан нютагта саһан оронхой. Малшье үбһэ эдижэ эхилээ. Эгээл энэ үедэ Баянголой хүдөөгэй клубай агитбригада холын малшад, хонишодто ошохо гэжэ бэлдэнэ. Тэдэнэй бригадада лектор Ш. Бадмаев, эмшэн Ф. Зорина, библиотекарь Е. Раднаева, ветеринар Ц. Салдаков, концерт табиха хүбүүд, басагад оролсоно. Мүн автолавкашье бии.

Энэ бригадын бүридхэл ходо хубилжа байдаг юм. Тэдэнэр һарын хоёр дахин холын отара, гүүртэнүүдтэ ошодог. Хүдөө гарахынгаа урда тусхай график табяад, хада уулын маршрудаар ябадаг юм.

II.

ХОРИИН аймагай суута хонишон, Ленинэй орденой кавалер О. Тагаровай статья соо иигэжэ хэлээтэй: «Соёлшод гээшэмнай бидэнэй хүндэтэй айлшад. Тэдэнэрнай бидэндээ концерт харуулжа, лекци уншадаг. Хүршэ хүбөөнэрэй һонин һорьмойе тэдээнһээл дууладагбди. Соёлшодой ерэлгэ бүхэн бидэнэй ехэ һайндэр болодог. Ходол малшад, хонишодто соёлшодой ерэжэ байгаа һаань, тон һайн байгаа».

Республика доторнай суутай агитбригаданууд олон даа. Жэшээлхэдэ, Кабанскын районой Шергинскэ хүдөөгэй клубай дэргэдэ эмхидхэгдэһэн агитбригада тухай магтаалайл үгэнүүдые хэлэмээр даа.

Тиихэдэ Түнхэнэй аймагай Ахалигай, Хяагтын аймагай Шараголой, Зэдын аймагай Ториин хүдөөгэй клубуудай, Хориин аймагай Үдын, Анаагай хүдөөгэй библиотекэнүүдэй, Мухар-Шэбэрэй аймагай Никольскын, Шаралдайн хүдөөгэй библиотекэнүүдэй ажал хүдэлмэри тухай олые хэлэжэ боломоор. Тэдэнэр үнэхөөрөөл хүдөөгэй ажалшадые, холын гүүртын, отарын малшад, хонишодые соёл культурын талаар хангаха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулна гэхэдэ, алдуу сохом болохогүй.

Мүнөө хүн зоной ажаһуудал тушаа парти, правительствамнай айхабтар ехэ анхарал хандуулна ха юм. Тиимэһээ манай соёлшод малшад, хонишодые соёл культурын талаар хангалгые улам дээшэлүүлхэ, һайжаруулха болоно бшуу.

А. ДАНИЛОВ.

III.

БАРГАЖАНАЙ аймагай Баянголой хүдөөгэй клубай дэргэдэ эмхидхэгдэһэн агитбригада Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Хүйтэн, Ясса, Харууһан болон бусад газарнуудаар ябажа, хонишодто, малшадта хүрэнэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Автолавка хонишодто ерээд, эд бараа худалдана. 2. Баянголой больницын медсестра Дарья Цыдыпова хонишодой гэртэ. 3. Онёогой хүдөөгэй библиотекые даагша Любовь Ринчинова ном хубаана. 4. Баянголой хүдөөгэй дэргэдэхи агитбригадын гэшүүд (зүүн гарһаа) Дэнсэма Будаева, Оля Киргизова, Роза Гомбоева гэгшэд «Шамхандаа» гэһэн дуу хонишодой урда дуулажа байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

МАЛШАДАЙ БЭШЭГҮҮДҺЭЭ

НЭГЭДХЭГДЭМЭЛ ТҮСЭБӨӨР

Захааминай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой партийна комитет үзэл сурталай хүдэлмэри нэгэдхэгдэмэл түсэбөөр ябуулдаг. Парткомой секретарь Н. М. ...овский һара бүри иимэ түсэб табяад, олоной үзэмжэдэ үлээнэ. Энээнэйнь ёһоор лектор, политинформатор, агитатор, соёлшодой үдэр хуу хубаагданхай.

Мүнөө эндэхи үзэл сурталшад партиин ЦК-гай ноябриин Пленум, СССР-эй Верховно Соведэй сессиин материалнуудые колхозникуудтаа, нютагайнгаа ажалшадта ойлгуулжа байна. Мүн ...гаа 10 һарын дүнгүүд хөөрэжэ үгэнэ. Нютагай ...улиин багшанар, бэшэ эдэбхитэд фермэ, гүүртэнүүдтэ гарахадаа асуудалнуудаар лекци, хөөрэлдөөнүүдые хэнэ. Багша К. Ц. Лубсанова ородой зохёолшо Ф. М. Достоевскиин түрэһөөр 150 жэлэй ойдо зориулагдаһан лекци уншажа, олониие ехээр һонирхуулһан. Мүн бэшэшье темэнүүдээр лекцинүүд уншагдана.

С. БУДАЕВА.

УНШАГШЫН ҺАНАМЖА

„САЯАНАЙ ДОМОГ"

Балдан Ябжановай «Саяанай домог» гэжэ туужын наймаанда оромсоор, авторай ээлжээтэ ном соо юун тухай бэшэгдэбэб, ямар үйлэ хэрэгүүд зураглан харуулагдабаб, уншагшадай урма зориг бадаруулхаар ямар образ тобойсо гаргагдабаб гэхэ мэтэ асуудалнууд уншагша бүхэниие һонирхуулһан байха. Энэ номые уншажа дүүргээд байхадаа, өөрынгөө һанамжые бэшэхэ гэһэн зорилго урдаа табиһан байнабди.

Үнгэрһэн дайнай хүшэр хүндэ үе сагта хүдөө нютагта болоһон үйлэ хэрэг харуулагдана. Энэ темэ хэзээдэшье дундаршагүй, уран зохёолшодой ухамайлан бэшэхээр одоол баян темэ гээшэ ааб даа. Совет хүнүүд, тэрэ тоодо манай буряад арад, гайхамшаг баатаршалга гаргажа, харата дайсадые бута һамна сохиһон, тэрэшэлэн Европын арадуудые фашизмын харата муухай һабарһаа сүлөөлһэн шуу. Түнхэн нютагай хүн зон дайнай үедэ мүн лэ шадал зэргээрээ тэмсэжэ, илалтын үдэрнүүдые дүтэлүүлсэһэн байна. Энээн тухай тууса соо хэлэгдэнэ. Нютагайнгаа хүбүүдые холын фронт үдэшэлсэхэеэ ерэһэн Майсаан үбгэн бултанай үмэнэһөө иигэжэ юрөөнэ:

«Хадатай, талатай үргэн
Хангай һайхан нютагаа
Харийн харатан дайсанһаа
Хамгаалхаяа мордоболта.
Баяртай даа, хүбүүдни, баяртай,
Баатарай зоригоор тэмсээрэйт!..»

Энэмнай үнэншэмэ тодо, гүнзэгы удхатай юрөөл гээшэ. Иимэрхүүгээр хаа хаанагүй юрөөжэ, эсэгэ хүбүүдэйнгээ урма зориг бадаруулжа байгаа ха юм.

«Саяанай домог» соохи бүхы үйлэ хэрэгүүдынь Сэсэрэн, Сэрэмжэ, Галдан гурбанай хоорондохи харилсаа холбооноһоо гэхэ гү, али зүришэлдөөнһөө үндэһэлэн байгуулагдана. Галдан Намсараевай нэрэһээ, автор домоглон бэшэнэ. Найданай Сэсэрэн тэрэ үедэ колхозой арба гаран мал худалдаад, мүнгыень үбэртэлһэнэйнгөө түлөө түрмэдэ хаалгаһан аад, һөөргөө бодхуултажа ерэнэ. Сэрэмжэ хадаа дунда зэргын наһанай тогоошон эхэнэр.

Туужын гол герой Галдан Намсараев авторай зааһан «зүргөөр» ялхижа, ном соо харуулагдаһан бүхы үйлэнүүдтэ хабаадалсаха баатай болоно. Галдан дайнай эхилхэдэ, оройдоо 13-тай ябаа. Тиигэбэшье ехэшүүлэй хэдэг ажал хүдэлмэри хэжэ, колхоздоо шадал зэргээрээ хамһалсана. Түрмэһөө бодхуултажа ерэһэн Сэсэрэн Намсарайтанда һүни орожо, болоһон ушар тухайдаа дууһыень хөөрэнэ. Энэ хөөрөөень шагнаһан Галдан гайхана. Гайхангүй яахаб. Үетэн нүхэдэйнгөө холын фронт дээрэ дайлалдажа байхада ямаршьегүй юумэ бодхуултажа ерээд, нюуса далдаар хөөрэлдэжэ ябана бшуу. Ушар тиимэһээ Галдан хүбүүн фронт эльгээхыень гуйна. Галданай бүхы хэһэн ажал иигээд лэ түгэсэнэ. Тэрэнэй образые ондоошогоор харуулха арга байгаал хаш. Юуб гэхэдэ, хүбүүн хуулита наһаяа үшөө хүсөөгүй, гүлмэр залуухан ябаа бшуу. Ажабайдалай орёо хүшэр асуудал шиидхэлсэхэ аргагүйнь мэдээжэ. Һайн һайхан юумэндэ атаархажа, олоной хэрэгтэ шунахайран оролсохые эрмэлзэдэггүйнь бүришье гайхалтай. Ургажа ябаһан хүнэй хүсэ шадал, хатуу зоригтой байһаниинь нэгэшье дахин харуулнагүй.

Сэсэрэн Сэрэмжэ хоёртой бидэнэр үбһэн дээрэ уулзанабди. Сэсэрэн үни хада гэр бүлэ болоһон хүн гээшэ: һамгатай, үхибүүтэй... Сэрэмжэ хадаа хадамда үшөө гараагүй ябаһан эхэнэр шуу. Тиихэлээрээ тэдэ хоёрнай нүхэсөө юм бэзэ.

Нэгэтэ һүни ехэ шууяанай болошоходо, үбһэшэд сошордон һэришэбэ. Ушарынь гэхэдэ, Сэсэрэнэй һамган Дари тогоошон Сэрэмжын «нүүрые арилгажа» байгаа бшуу.

Уданшьегүй Сэсэрэн хуули ёһоор баригдажа, түрмэдэ абаашагдана. Тэрэмнай жэл тухай болоод, түрмэһөө бодхуултажа, түрэл нютагтаа хүрэжэ ерэнэ. Сэсэрэн юундэ бодхуултаба гээшэб? Тэрэ Галданайда һүни ерээд, үнихэн хөөрэлдэһэнэй удаа уг зорилгоёо иигэжэ тайлбарилна:

— Мүнөө дээрээ нюужа далдалжа ябанаб... Хожом хойшоо һэжэглэжэ ябахагүйнтнай тула хэлэхэл болоо бэзэб даа.

— Сэрэмжэтэй гэрлээд, дайнда мордохомни... Теэд һүүлээрнь Галданай Сэрэмжэдэ гэрэйнь үрхэ сэбэрлэхэеэ ошоод байхада, Сэсэрэн Сэрэмжэдэ сэхэеэ хэлэхэ юм: «Түрмэһөө фронт зугадабал, зугадаха байгааб... Теэд шамдаа ерэжэ үгэеэ ойлголсоод, хуби золоо нэгэдүүлээд, дайнда мордохо гэжэ ябанаб, ойлгыш, хуби заяамни!

Юрэнхыдөө, Сэсэрэн миил лэ «хаатаржан» бэшээр, «халуун шулуу» долёоһон хүн гэжэ һанахаар харуулагдана.

Автор үшөө Сэсэрэниие аргагүй хүсэтэй, мэхэтэй, хурдан ухаатай, хубитаяа хэндэшье үгэхэгүй эрэ гэлсэдэг гэжэ магтажархина. Теэд тэрэмнай зэмээ амасажа, Эсэгэ ороноо эрэлхэг зоригтойгоор хамгаалхын орондо, һальхай һалхин эхэнэрэй түлөө бодхуултажа ерэхэдээ яана гээшэб? Сэсэрэн гэмгүй бараг хэбэртэй аад, дайнай хүшэр хүндэ жэлнүүдтэ дэн лэ өөдэгүйхэн «баатаршалга» гаргаһаниинь гайхалтай.

Галдан Сэсэрэн хоёрой образые эли тодо болгохын тула зорюута зэргэсүүлжэ үзэбэбди. Номой гол герой Галданһаа һайн жэшээ абахаар юумэн хоморшог. Юундэб гэхэдэ, энэ образ ном дотор һулаар харуулагдаа бшуу. Харин тиихэдэ түрмэһөө бодхуултажа ерэһэн Сэсэрэн элдэб эрхэ байдалда зураглагдажа, Галданһаа үлүү тодорхойгоор харуулагдаба гээшэ. Ниитын зөөри хулуужа, Эхэ оронойнгоо аюулта байдалда ороһон эгээн хүшэр хүндэ сагта тэнэжэ, бодхуултажа ябаһан хүнһөө ондоо герой автор оложо шадаагүй хаш. Ойлгосогүйл даа, ойлгосогүй. Дайнай хүшэр жэлнүүдтэ илалтын хуби заяае хэн шэрээжэ, хэн дүтэлүүлжэ ябааб гэһэн асуудалда харюу ном дотор үгы. Хэдэ хэдэн үбгэжөөлнүүд, колхозой түрүүлэгшэ Бабуу Сэрэнович гү? Бабуу Сэрэновичэй образ мүн лэ ёһо тэдыгээр үгтэнхэй. Үшөө хэд бэ? «Мүнөө шамһаа ондоо хэншье хэрэггүй» гэһэн үгэнүүдынь тэрэ эхэнэрэй хүнгэн ябадалые элеэр гэршэлнэ бшуу. Тиихэдэ үшөө: «Гал дүлэн» соогуур ябажа гараһан Сэрэмжэ хуулиин наһа хүсөөгүй шабии ябаһан Галданда иимэрхүүгээр мэдэрхэ, анхаралаа хандуулха байгаа гү? Уншагша энээндэ арайшье этигэхэгүй байха гэжэ һанагдана.

Дайнай үеын хүшэр сагые зураглан харуулхадаа, номой автор ажабайдалда дайралдаһан юумые үндэһэлөөд, тэрэ үеын бодото геройнуудые хүсэдөөр харуулжа шадаагүй гэжэ онсо тэмдэглэмээр.

Уран зохёолшын үндэр дээдэ хүсэл зориг, уг зорилго тухай олон үгэ шашаад яахамнайб. Манай номуудай гол геройнууд ажал, ажалша хүнүүд байха ёһотой гэжэ үшөө гушаад онуудта А. М. Горький бэшээ һэмнай.

«Саяанай домог» гэжэ тууса энэ талаар һанаһанда хүрөөгүй. Гэхэтэй хамта, Б. Ябжановай тууса уһан буряадаар бэшэгдэһэн, шэхэндэ хажар болоһон жэшээнүүд, зэргэсүүлгэнүүд үгы, харин ялас гэмэ уран хурса үгүүлэлнүүд олон.

Жэшээлхэдэ, «галшье ууртӑйгаар тас-няс буудажа байгаад, хомхой хэлээрээ хуурай түлеэ долёоно», «хүхын дуунай сомерхон аялга маанарай шэнэ шэмэглэн сууряатана», «халуун орондоо бусахаар зориһон галууд сэлмэг агаарпаа аһалдаһаар, урагшаа шуумайнад» гэхэ мэтэ...

Шэмэглэлтэнь дэншье өөдэгүй, хара шэрэ байна гэжэ билажархёо.

«Саяанай домог» гэһэн тууса горитойхон дутагдалнуудтай байбашье, Балдан Ябжановай үшөө һайн, удха түгэлдэр зохёолнуудые бэшэжэ, уншагшадаа баярлуулжа байһандань нэгэшье һэжэг түрэнэгүй.

С. ОЧИРОВ.

Классическа барилдаагаар республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн

ЭРХИМҮҮД ШАЛГАРБА

Классическа барилдаагаар республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Улаан-Үдэдэ хоёр үдэрэй туршада боложо дүүрэбэ. «Буревестник», «Урожай» бүлгэмүүдэй барилдаашад шандааһанайнгаа шангые туршалдан, шангаар тэмсээ. Багшанарай, Зүүн Сибириин технологическа, хүдөө ажахын институдуудай студентнэр эдэ бүлгэмүүдэй нэрэ хүндые хамгаалһан байха юм.

Ээлжээтэ энэ барилдаанай дүн юу харуулааб? Республика доторнай гансал «Труд» бүлгэм классическа барилдаанда анхаралаа хандуулна гэжэ эндэ тэмдэглэмээр. Эрэлхэг зоригтой хүнүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ нилээд ехэ нүлөө үзүүлдэг энэ барилдаае республика дотороо үргэнөөр дэлгэрүүлхэ тулада республиканска комитет зохихо хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй. Юуб гэхэдэ, классическа барилдаан спартакиадын программада ородог ха юм.

Дүрэ буляалдалгаар суурхаһан бүхэшүүл гол түлэб энэ мүрысөөндэ хабаадалсаа. Республикымнай шамбай бэрхэ барилдаашад, спортын мастернууд Виктор Баймеев, Валерий Иванов, спортын мастерта кандидат Геннадий Манжуев гэгшэд гоё һайханаар барилдажа, суглааргшадые баясуулаа.

Хэрбээ шэгнүүрэйнь категориин талаар абажа хараха болоо һаа, эдэ спортсменүүд республикымнай чемпионууд болоһон байна. Б. Дашинамжилов («Буревестник»), Н. Чагдуров («Урожай»), В. Мизенин («Буревестник»), В. Баймеев («Урожай»), В. Иванов («Урожай»), Г. Манжуев («Урожай»), Г. Махутов («Буревестник»), В. Вострецов («Буревестник»), В. Балданов («Урожай»), Ю. Санданов («Буревестник»).

Командаараа түрүү һуури эзэлхын түлөө болоһон шанга тулалдаанда «Буревестнигэй» эбтэй эетэй коллектив түрүүлжэ гараа. «Урожай» бүлгэмэй бүхэшүүл хоёрдохи, «Труд» бүлгэмэй спортсменүүд гурбадахи һуури эзэлээ.

Республикын чемпионуудта, шангай һуури эзэлэгшэдтэ үнэтэ бэлэгүүд, Хүндэлэлэй грамотанууд барюулагдаа.

Б. БАЛЬЧИНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: классическа барилдаагаар 1971 оной республикын чемпионууд: нэгэдэхи разрядтай бүхэшүүл Фёдор Махутов, Геннадий Рудых гэгшэд барилдажа байна; БурАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физкультура ба спортын комитедэй түрүүлэгшэ Г. М. Сергеев спортын мастерта кандидат Геннадий Манжуевта бэлэг барюулжа байна.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ХЭЖЭНГЫН АЙМАГАЙ «50 лет Октября» совхозой хонишод юһэдэхи табан жэлэй һүүлшын жэлые ажалай ехэ амжалтаар түгэсхэжэ байна.

Совхозой түрүү хонишодой нэгэн, партиин гэшүүн Цыпилма Булатовна Цыденова 1971 ондо 100 эхэ хонин бүриһөө 115 хурьга абажа түлжүүлээ. Тэрэ А. Б. Нимаев нүхэртэеэ сугтаа мал ажалда үнихэнэй хүдэлдэг. Цыпилма Булатовна түлөөһэгүй путевкоор шагнагдаһан юм. «Байгал» гэжэ аяншалгын поездоор Прибалтикын нютагуудаар хани нүхэртэеэ айлшалаад, һаяхан бусажа ерээ. «Совхозой эрхим хонишон», «Мал ажалай 1-дэхи классай мастер» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ тэрээндэ олгогдоһон байна. Тус ажахын түрүү хонишоной ажалые гүрэн түрэмнай үндэрөөр сэгнэжэ, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор, ойн баярай медаляар шагнаһан юм. 1971 ондо хонишодой дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүн согсолходо, Цыпилма Булатовна мүн лэ түрүүлжэ гараа. ВДНХ ошохо түлөөһэгүй путёвко, дурасхаал болгогдон сарбуугай час түрүү хонишондо һаяхан барюулагдаа.

АЖАЛША ХҮНЭЙ АМБААР ДҮҮРЭН

Хонишод Цыденжаб Хандуев, Вера Жамсуева, Должод Цыдыпова, һаяхан партиин гэшүүнээр абтаһан Бальжит Цыбикжапова гэгшэд социалис мүрысөөнэй түгые дээрэ үргэн ябана.

Ажалша хүнэй амбаар дүүрэн гэжэ буряад зон тон зүб хэлсэдэг. Түрүү хонишодые урмашуулхын тулада нэмэлтэ түлбэри тэдэнэртэ ехээр үгтэбэ. Жэшээлхэдэ, Ц. Цыденова—3111 түхэриг, 20 түлгэ хони, В. Жамсуева—2144 түхэриг, 10 түлгэ хони. Д. Цыдыпова—829 түхэриг, 9 түлгэ хони нэмэлтэ түлбэри болгон абаһан байха юм.

Ажал хүдэлмэреэрээ урмашаһан хонишод 1972 ондо хонин бүриһөө хурьга абажа түлжүүлхэбди гэжэ найдамтайгаар мэдүүлнэ.

Д. НИМАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ТҮРЭЛХИД УРМАШАДАГ

Хори тосхоной үхибүүдэй 1-дэхи саадта хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай 120 үхибүүд үдэр бүри суглардаг юм.

Хүүгэдые һургаха, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ 1939 онһоо бэеэ зорюулһан Д. С. Сампилова саадые хүтэлбэрилдэг. Дарья Сампиловнагай хажууда ажалай үргэн намтартай, дүй дүршэлтэй хүдэлмэрилэгшэд олон. Жэшээлхэдэ, хүмүүжүүлэгшэ Н. П. Колмакова 18 жэлэй туршада багашуулые хүмүүжүүлнэ. Няни З. М. Налетова 14-дэхи жэлээ хүүгэдэй хойноһоо анхаран, зоолэхэн үгөөр хандажа, зохидхоноор харууһалжа байдаг. Эдэнэр багша Ленинэй ойн баярай медальда хүртэхэл ёһоороо хүртэнхэй.

Дурсагдагша нүхэдһөө гадна, арба гаран залуу басагад тус коллективтэ ажалладаг. Удаан хүдэлжэ, үхибүүдэй аяг ааша, абари зан абаһаар ойлгодог болоһон мэргэжэлтэд залуу нүхэдтөө ходо заабари үгэжэ, туһа хүргэжэ байдаг. Тиимэһээ 1-дэхи саадта хүдэлхэеэ ерэһэн залуушуул дуратайгаар үлэдэг, аха нүхэдэйнгөө дүй дүршэлыень өмогорхон халан абадаг юм.

Зунай үедэ тус саадай хашаа соо ороходо, набша намаагаар бүрхөөгдэнхэй сэсэрлиг шэнгеэр үзэгдэдэг. Сэсэгүүдые ахамад бүлэгөөрхин өөһэдөө һуулгадаг, тэрэнэйнгээ хойноһоо анхаралтайгаар харууһалдаг.

Саадта үнгэргэгдэдэг элдэб янзын хэшээлнүүдтэ хүүгэд зуража, шэрдэжэ, няажа, бүтээжэ, тоолоод, бэшэжэшье һурадаг.

Зун, үбэл хамаагүй һуурин шадараа үхибүүд аяншалаадшье ерэдэг заншалтай. Юрэдөө, үхибүүдэйнгээ үдэр бүриин ургалта хүгжэлтөөр эхэ, эсэгэнэр урмашанги байдаг. Саадай хүдэлмэрилэгшэдэй нэрэ хүндэтэ түрэлхидэй зүгһөө муу үгэ нэгэтэшье дуулдаагүйл юм.

Д. БАДМАЕВ.

«УУЛЗАТАРАА БАЯРТАЙ...»

— Шэтын областиин кукольна театр яруунаархиндаа дахинаа айлшалжа ерэбэ. Мүнөө ерэхэдээ тэдэмнай Г. Сапгирай «Шинамда хайратайш» гэһэн олон акттай зүжэг-үльгэр харуулба, — гэжэ хүдөө бэшэгшэ Василий Байбородин Нарһатаһаа манда мэдээсэбэ.

Аймагай Тэлимбэ, Романовка, Исэнгэ, Нарһата, Мужыха, Үльдэргэ болон бусад тосхонуудаар ябажа, таба мянгаһаа үлүүтэй үхибүүдэй сэдьхэл үнэнхэ зүрхэнһөө баясуулба. Куклануудай наадахые ехэшүүл мүн лэ һонирхон хараа.

Хүндэмүүшэ харагшадтаяа дахин уулзаад тараха-даа, театрай режиссер нүхэр Н. Поспелова иигэжэ хэлээ:

— Хүндэтэ хүршэнэр, бидэ таанартаяа уулзаха ходоодоо дуратай байдагбди. Һайн даа, нэрьемэ халуун альга ташалгаар хаанашье угтажа абаһандатнай. Уулзатараа баяртай, манай эдир харагшад.

Сценэ дээрэ—багшанар

Тамирай һургуулиин багшанар, һурагшад жэлһээ жэлдэ «Родина» колхоздо туһа хүргэдэг, нинтэ-политическэ хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг юм.

Уран һайханай кружок эмхидхэһэн багшанар соёлой байшан соо һая гоё концерт харуулба. Дуушад Е. Д. Грицавенко, К. Т. Агафонова, В. В. Чернявская болон бусадые суглааргшад халуунаар угтаа.

Хяагта.

А. КИТАЕВ.

МҮНӨӨ ЖЭЛ АГНУУРИ ОЛЗОТОЙ

Манай республикын агнууриин ажахынуудта «зөөлэн алтанай» олзоборилго түлэг дундаа ябана. 7 госпромхоз болон 7 коопзверопромхоз агнуури эрхилнэ. Мүнөө жэлдэ ангай ажахынууд олзоборилгын хаһые эрхим бэлэдхэлтэйгээр угтаба.

Энэ ажал ябуулгада 70 мянган түхэриг гаргашалагдаа. Хүбшэдэ ангуушадай байрлаха, амарха, бариһан ангуудаа үбшэхэ, арһыень һайнаар хатааха зорилготойгоор хабарһаа эхилжэ 328 гэрнүүд баригдаһан байна. Октябрь һарын эхеэр аймаг бүхэндэ ангуушадай суглаан үнгэргэгдэһэн юм. Тэндэ ангуушад хайшан гэжэ түрэнэй түсэб дүүргэхэб, ямар арга хэрэглэхэб, яажа арһанай шанар дээшэлүүлхэб гэһэн асуудалнуудаар зүбшэн хэлсэһэн байгаа.

Намартаа ажахын охотоведүүд тайгада гаража, хаана ямар ан олон бэ гэжэ багсааһан байна. Агнууриин ажахын ангуушадта агнаха газар 5 жэлэй болзортойгоор даалгажа үгтэнхэй. Ангуушад даажа абаһан газартаа элдэб занга дархалжа, ан, шубуудые харууһалха, үсхэхэ уялгатай. Ахын, Баунтын, Хойто-Байгалай аймагуудай үни сагай хэнэйшье гэшхээгүй хүбшэдэ вертолёдоор 700 ангуушад абаашагдаа. Энэ жэлэй олзоборилгын хаһада 4000 ангуушад хабаадана. Ангуушад буу, һомон болон элдэб зэбсэгүүдээр хүсэд хангагданхай.

Захааминай, Зэдын, Сэлэнгын аймагуудта хэрмэн олоор баригдана. Захааминай хүбшэдэ шадамар ангуушад түрүүшээр үдэрэй 20—25 хэрмэ олзоборилно.

Декабриин 1-нэй мэдээгээр, республикымнай ангуушад 159.000 хэрмэ, 54.000 ондатра, 2.500 булга, 12.000 шандага барижа, хамтадаа 570.000 түхэригэй ангай арһан гүрэндэ тушаагдаа.

Олзоборилгын һайн дээрэһээ хаа-янагүй түрүүшүүлшье шалгарна. Жэшээлхэдэ, Кабанскын коопзверопромхозой ангуушан Афанасьев Г. И. 1215 ондатра, 50 булга, Маслов И. А. 1000 ондатра, 40 булга, Захааминай госпромхозой Дамбаев М. А. 480 хэрмэ, Шойдонов Б. Ц. 320 хэрмэ, 5 һолонго, 70 хүдүү бариһан байна.

Энэ һарын эхинһээ ангай мяха бэлэдхэлгын хаһа эхилбэ. 935 гүрөөһэн, 228 хандагай, 377 буга, 420 зэрлиг оро болон 105 бодон гахайн 1000 центнер мяхан тушаагдаха ёһотой.

Захааминай, Хориин госпромхозууд болон Кабанскын коопзверопромхоз ангай арһа тушааха 1971 оной түсэб дүүргэбэ. Коопзверопромхозууд тэжээмэл 7.400 халтар хара үнэгэнэй, 6.900 сагаан үнэгэнэй арһа тушааха түсэбтэй юм. Энэ талаар тэдэнэй хүдэлмэри яһала урагшатай ябана гэжэ тэмдэглэмээр. Тиимэһээ зэрлиг болон тэжээмэл ангуудай арһа тушаалгаар 1971 оной түсэб (1.230.000 түхэриг) үлүүлэн дүүргэгдэхээр найдагдана.

М. ГЫЛЫКОВ,
охотовед.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Байгалай барилгануудые зүбөөр эмхидхэхэ» — түрүү бэшэг. «Табан жэлэй түрүүшын жэлые — болзорһоонь урид» — подборко. «Үбэл — механизаторнуудай һураха хаһа» — ажахынуудһаа мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: Мухар-Шэбэрэй миллион центнер таряан — тусхай хуудаһан.

Гурбадахи хуудаһанда: «Саг ба багша» — М. Мангадаев, С. Дугаров гэгшэдэй статья. Партийна организацинуудһаа мэдээсэлнүүд. Редакцида ерэһэн бэшэгүүдһээ. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Һүниин айлшан» — И. Мальцевай статья. «Дээдэ ба дунда һургуулинуудһаа мэдээсэлнүүд» — подборко.

САГАЙ УЛАРИЛ

Мүнөөдэр республика доторнай үүлэтэйшэг байха, зарим газарта багаханаар саһан орохо, бордоһолхо. Баруун хойноһоо һулаханаар, секундын 7—12, Байгал шадар 10—15 метр һалхилха. Температура үдэртөө 6—11 градус, Байгал шадар 1—6 градус хүйтэн байха. Улаан-Үдэдэ һүниндөө 1720 градус, үдэртөө 8—10 градус хүйтэн байхаар хүлеэгдэнэ.

Декабриин 17—18-да республика доторнай үүлэтэйшэг байха. Декабриин 17-до зарим газарнуудаар саһан орохо, бага зэргэ бордоһолхо. Декабриин 18-да саһан орохогүй. Баруун хойноһоо секундын 10—15 метр, Байгал шадар 13—18 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Температура һүниндөө 12—17, үдэртөө 6—11 градус хүйтэн, Байгал шадар һүниндөө 7—12, үдэртөө 1—6 градус хүйтэн байха. Декабриин 18-да һүниндөө 23—28 градус, Ахын, Түнхэнэй, Захааминай аймагуудаар 28—30 градус, үдэртөө 14—19 градус, Байгал шадар 9—14 градус хүрэтэр хүйтэрхөөр хүлеэгдэнэ.

ХИЛЫН саанаһаа — телефон телеграф радио

ИНДО-ПАКИСТАНАЙ СЭРЭГЭЙ ХЁМОРООН

ХЭДЭН МИЛЛИОН ЗОНОЙ ХОСОРОЛ, ГАСАЛАН

1970 оной декабрьда Пакистанай Национальна ассамблейн, Провинциальна суглаанай һунгалтын болохо үеэр Муджибура Рахманай толгойлдог Арадай лиги гэжэ партиин түгэс илалта туйлаһанһаа уламжалан, Пакистанай сэрэгэй захиргаанай нюуса һанаашалганууд буруу һүрэһэн юм.

Һунгалтын үрэ дүнгүүдэй соносхогдоһоной һүүлээр хэдэн хоноод байхада, Пакистанай засаг баригша сэрэгэй дээдэ зэргэтэд арадай һунгагдамал түлөөлэгшэдые — ороной шэнэ конституци тодорхойлон зохёохо, граждан правительство эмхидхэн байгуулха эрхэтэй мандадуудай тон олонхиие абаһан Арадай лигиин түлөөлэгшэдые — засагта оруулхагүй гэһэн ябуулгануудые хэжэ эхилээ һэн.

Сэрэгэйхидэй хүтэлбэрилдэг засаг захиргаанай ажал ябуулагшад, президент Яхья Хан өөрөө бүхы партинуудай ударидагшадтай хэдэн олон уулзалга хэһэн, зүбшэлгэнүүдые эмхидхэһэн байгаа. Гэхэ зуура тэдэ бүхы хөөрэлдөөнүүд, уулзалганууд ба конференцинүүдынь бодото һанаашалгануудаа далдалха халха байһан: тэрэ үеэр Баруун Пакистанай сэрэгүүд агаараар ба далайгаар Зүүн Пакистан худар яаралтай абаашагдажа байһан. Хэдэхэн һарын турша соо тэдэ сэрэгүүдэй тоо гурба дахин нэмэһэн юм. Баруун Пакистанай дүрбэн дивизи шахуу сэрэгүүд Зүүн Пакистанай гол городуудта — Дакка, Читтагонг, Джессор, Силхет, Кхулнууда абаашагдаа. Мүн «дүй дүршэл абалсаха» гэһэн хэбэртэйгээр бенгальска хэдэ хэдэн частьнуудые Зүүн Пакистанһаа Баруун Пакистан худар ябуулаа.

Мартын 25-да генерал Яхья Хан хэгдэжэ байгаа хэлсээнүүдые таһалдуулаад, тэрэ үдэр нээгдэхэ зэргэтэй Национальна ассамблейн сессиин орондо «уялгаяа дүүргэхэ» — Арадай лиги ба тэрэнэй эмхинүүдые зада сохихо, гол эрхынгээ түлөө тэмсэгшэ бенгал арадай хүдэлөөе дараха гэжэ захираа.

Тэрэл һүни партиин түрүүлэгшэ Муджибур Рахман баригдажа, түрмэдэ хаагдаһан юм. Партиин бусад хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшад баһал хаагдаһан байгаа. 75 миллион арадай асари ехэ аюул хосорол эхилһэн — Баруун Пакистанай армиин хүсэнүүд танкнуудые, авиаци ба ехэ буунуудые хэрэглэн, тус провинциин хэдэн зуугаад мянган эгээлэй зониие хюдаһан байна.

Аймшагтай муухай, ушар удхагүй зэрлиг аашануудай гаргагдаһые американ журналист Дэн Когин иигэжэ зураглан харуулна:

«Хуушан городтохи (Даккын хүн зоноор эгээл олон хуби) олохон районууд үнэһэ шандаруу болотороо галдагдаа. Солдадууд гэрнүүдтэ бензин адхаад, огнемёдоор буудан шатаадаг байба. Гал сооһоо гараха һэдэлгэ гаргагшад пулемёдуудай һомонтой дайралдаа. Алаха! — гэһэн лэ захиралта үгтэдэг байгаа. Хүн зониие айлган һүрдөөхын тула, хосорогшодой бэеые гурбан үдэрэй турша соо тэндэнь орхихо гэжэ захирдаг байһан».

Ямаршье гэм зэмэгүй хүнүүдые тушаалдахысаань алаһан ушарнууд олон: гэртэнь харайлдажа ороһон солдадуудта хандан, 17-той дүү басаганаймни ойро бү хүрыт гэжэ залуу бенгалец гуйба. Теэд тэдэ солдадууд дүү басагыень мухариса үдхэлэн унагаагаад, ахынь хараһаар байтар жадаар хадхажа алаа.

Мүрдэлгэ хюдалгын аймшагтай аашанууд Зүүн Пакистан соогуур дүүрэн тараа. Хүн зониие олоорнь хюдаһан тухай мэдээнүүд Читтагонгһоо, Комиллаһаа, Джессорһоо ороһон байна.

Бенгалецуудай хэды бүлын хосорһые хэншье хүсэд мэдэнэгүй. Багаар абтаһан багсаамжын ёһоор, миллион тухай хүн хосороо ха. Аймшагтай хосорол гэмтэл үзөөгүй бүлэ гэжэ Зүүн Пакистанда үгы ха. Тэдэнэй дунда олон мянган эхэнэрнүүд, үхибүүд, үбгэд хүгшэд бии гэжэ «Ассошиэйтед Прессэй» корреспондент мэдээсээ.

Пакистанай арми «восстани уридшалан зайсуулхын» тула ишмэ ябуулга хэжэ эхилээ гэжэ Пакистанай засагаархид соносхоһон байгаа. Теэд восстани гээшэнь һанаанһаа абтаһан хооһон шалтаг юм гэжэ Пакистанай армиин офицернүүд өөһэдөө мэдэрнэ.

Муджибура Рахманай толгойлдог партиин тала баригшадые үгы хэхэ гэһэн армиинхидай түрүүшын добтолгоһоо хойшо хэдэн үдэрэй үнгэрөөд байхада, армиин түлөөлэгшэдэй өөһэдынь мэдэрһэнэй ёһоор, «номгодхолгын хоёрдохи шата» гэдэг эхилһэн байна. Тэрэнь юуб гэхэдэ, «аюул ушаруулжа магад бүхы хүнүүдые үгы хэхэ» гэһэн зорилготой байгаа.

Хайшан гээд үнгэргэгдэдэг байгааб? Солдадууд харгынуудаар дабшажа ябахадаа, нюдэндэ торосолдоһон лэ хүниие буудадаг, городууд ба тосхонууд соогуур шүүрдэдэг, амитан гэһэн юумые буудадаг байба. Гансахан үдэрэй туршада — майн 2-то Дакка хотоһоо 3 километрэй хараанда байдаг харгы дээрэ 200 хүн алагдаһан юм.

Пакистанай армиин зэрлиг ааша, алалга хюдалгань улад зоной дунда эсэргүүсэлгын хүдэлөө үүсхээ. Тиин Пакистанай арми ба захиргаанда эсэргүү «Мукти Бахиниин» партизан отрядууд эмхидхэгдэһэн.

Алалга хюдалгаһаа ами бэеэ абархын тула эндэхи хүн зон хэдэн мянга, миллионоороо хүршэ орон — Инди худар зугадажа ошоо. Үнгэрһэн найма һарын турша соо 10 миллион шахуу бенгалецууд хилэ дабажа, Индидэ байрлаад, анхарал оролдолгоор хүреэлэгдэнхэй байна.

В. ВАВИЛОВ.
(ТАСС).

Оборонын министрэй мэдүүлгэ

ДЕЛИ. (ТАСС). Индиин оборонын министр Джагдживан Рам декабриин 14-дэ парламент дээрэ үгэ хэлэхэдээ, байлдаанай байдал тухай мэдээсэбэ. Пакистан манда дай баадхахадаа табиһан уг зорилгонуудаа дүүргэжэ шадаагүй. Бангла дешэй олон районуудые Индиин армиин ба «Мукти Бахиниин» отрядуудай нэгэдэмэл хүсэн сүлөөлөөд байна. Пакистанай олохон гарнизонуудынь бэеэ тушаахаар бэлэн. Дакка хотые бүһэлһэн хүреэ улам уйтаржа байнхай. Бангла дешэй сүлөөлхы ябуулга һаяар дүүргэгдэхэ гээд найданабди гэжэ министр мэдүүлбэ.

Индиин сэрэгүүд баруун хилэ дээрэ һайтар бэхилэгдэһэн хамгаалгын газарнуудые батаар эзэлэнхэй. Раджастхан, Пенджаб штадуудта пакистанайхидай хэһэн добтолгонууд өөһэдтэнь ехэ гэмтэл хохидолтойгоор зада сохигдоо. Хойто Кашмиртахи, Каргилай сектортэхи шухала хэлхеэ холбоонуудта тохёолдоһон аюул зайсуулагдаа.

Индиин тала гадаадын гражданинуудай нүүжэ гараха арга олгохын тула Карачи, Исламабад, Дакка хотонуудые бомбодолго ба далайн артиллереэр буудалгаһаа бэеэ бариһан юм. Теэд Пакистанай тала сэрэгэй материалнууд ба ашаануудые зөөхын тула тэдэ городуудай аэродромуудые эли болохоор хэрэглэһэн байгаа гэжэ оборонын министр пакистанайхидые гэмнэбэ.

Индиие хашаха һанаатай ябуулга

ДЕЛИ. (ТАСС). США-гай 7-дохи флодой корабльнуудай Инди тээшэ дабшалга Индиие хашан нүлөөлхэ һэдэлгэ мүн гэжэ Индиин правительствын түлөөлэгшэ сэгнэбэ.

АЮУЛГҮЙН СОВЕДТЭ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). ООН-ой Аюулгүйн Совет Индостанай хахад арал дээрэхи байдал тухай асуудалые зүбшэн хэлсэлгээ декабриин 14-дэ һэргээгээд, Америкын резолюциин проектые буруушаагаа.

Соведэй саг үргэлжын гэшүүдэй дундаһаа США-гай, КНР-эй делегадууд лэ энэ проектые абаха гэжэ дуугаа үгөө. Советскэ Союз американ проектые буруушаажа дуугаа үгэбэ. Юундэб гэхэдэ, тэрэнь Индо-Пакистанай хоорондын хёморооной үндэһэн шалтагаануудые усадхаха зорилготой хэмжээнүүдые хараалнагүй. Дуугаа үгэлгын үедэ Англи ба Франци һаналаа бариба. Польшын делегат проектые буруушаажа дуугаа үгөө.

Аюулгүйн Соведтэ энэ үдэр дуугаа үгэлгын үрэ дүн Хитадай делегациин муу үүргые үшөө дахин элишэлэн харуулаа гэбэл, тус делегаци Зүүн Бенгалиин арад зоной национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ һаад тойбо татаха гэһэн һэдэлгэ США-гай делегацитай хамта гаргажа үргэлжэлөө бшуу.

Аюулгүйн Соведэй заседанида Бангла дешэй түлөөлэгшэдые уриха гэһэн Индиин ба Советскэ Союзай дурадхалые Пекинэй делегат Холбоото Штадуудтай хамта мүн лэ буруушаагаа.

США ба Франциин хэлсээнүүд

ВАШИНГТОН. (ТАСС). США-гаи ба Франциин президентнүүдэй хэлсээнүүд тон нюуса оршон байдалда үнгэржэ байна. Тиигэбэшье һаань, американ хэблэл хоёр ороной тушаалтадай һанамжые үндэһэ болгон, иигэжэ мэдээсэнэ: валютын-мүнгэнэй асуудалаар гараһан зүришэлдөөн Азорско олтирогуудта хоёр үдэрэй туршада боложо байгаа хэлсээнүүдэй гол анхаралда байһаар.

«Вашингтон Пост» газетын корреспондентын дамжуулһанай ёһоор, «экономическа ба худалдаа наймаануудай асуудалнуудаар гараһан гол арсалдаанууд зайсуулагдаагүй үлэбэ».

Бусад оронуудай тогтуурита валютануудай үные буулгаха гэһэн американ эрилтэдэ французууд һөөргэдэһэн эрилтээр харюусаа: США алтанай мүнөөнэйнь сэн дээшэлүүлжэ, долларой үнэ тогтонюулха эрилтэ табиба гэжэ «Ивнинг Стар» газетэ тэмдэглэнэ.

ПАТРИОДУУДАЙ ЕХЭ ИЛАЛТА

ХАНОЙ. (ТАСС). Камбоджые сүлөөлхэ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй ехэ шэнэ илалта туйлаһыень Ханойн хэблэл баяртайгаар дурдана. Эдэ хүсэнүүд декабриин 6-һаа 10 хүрэтэрхи үе соо Компонгчам провинцида дахуул сайгон сэрэгүүдэй ударна бүлэглэлые бута сохиһон байна. 550 гаран сайгон солдадууд хүлһөө буулгагдаа, дайнай 14 самолет ба вертолет буудагдан унагаагдаа, 70 танк ба бронемашина һамна сохигдоо.

Камбоджын патриодуудай энэ шэнэ илалтань Пном-Пениин засагаархидай тулюур байдалые бүри доройтуулба, Урда Вьетнам тушаа США-гай ба тэрэнэй дахуулнуудай баримталдаг тактикын дахинаа буруу һүрэһые гэршэлнэ гэжэ «Куан дой Нян зан» газетэ бэшэнэ.

Индостандахи дайн байлдаан

Карачиин «Морнинг Ньюс» гэжэ газетэ зүүн фронт дээрэхи байдалые элирхэйлхэ зуураа иигэжэ бэшэнэ: «Зүүн Пакистаниие хүреэлэлгэ түгэсхэгдөө. Бүхы аэропортнууд, Даккадахи аэродромые оруулалсан, индиинхидэй агаарай добтолгонуудаар һандаагдаа. Дакка хото мүнөө хүреэ соо хабшагдаһан городой түхэлтэй болонхой, тэрэниие тойроһон хүреэ улам уйтаржа байна».

Индиин корабльнууд Читтагонгые ехээр буудаба. Энэ районда байһан пакистан сэрэгүүд гэдэргээ сухариха баатай болоо гэжэ Пакистанай сэрэгэй түлөөлэгшэ мүн лэ мэдээсэбэ.

Газетымнай удаадахи номер декабриин 18-да гараха.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд:
г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря—66-76, отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-36, 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства—61-35, советского строительства и быта—69-58, культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, информации - 34-05, общественная приёмная—56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Н-02593. Заказ № 1135.